

太宰治 女生徒

OSAMU
DAZAI

UČENICA

1950

Osamu Dazai (Šuđi Cušima) jedan je od najznačajnijih japanskih pripovedača i romansijera XX veka. Rodio se 1909, a u ponoć 13. juna 1948, teško bolestan od tuberkuloze, napisao je testament i bacio se u reku, zajedno s Tomie Jamazaki, s kojom se slučajno upoznao u kafani. Njihova beživotna tela pronađena su 19. juna, na pišćev 39. rođendan. Pre toga je nekoliko puta pokušao da izvrši samoubistvo. Potiče iz stare aristokratske porodice i kao student ušao je u komunistički pokret, u koji se brzo razočarao. Postao je narkoman, odrekao se komunizma i predao se policiji. Osećaj krivice počinjenih grehova postaće jedna od bitnih tema njegove književnosti. Njegova prva knjiga priča *Kasne godine* (1936) nominovana je za uglednu nagradu Akutagave, posle čega je stekao ugled vesnika novog senzibiliteta. Objavio je nekoliko kraćih romana: *Učenica*, *Novi Hamlet*, *Melose*, *trči!* i *Cugaru*, u kojima se ukrštaju antičko doba i savremena istorija, Istok i Zapad. Njegova dva poslednja roman *Sunce na zalasku* i *Nečovek* postigla su najveći uspeh kod čitalaca i kritike širom sveta.

IC

na

OSAMU DAZAI

UČENICA

Prevod s japanskog
JELENA MILENKOVIĆ
DIVNA TRIČKOVIĆ
MATEJA MATIĆ

Predgovor
SUSUMU KATAGAVA

TANESI 2022

Naslov originala

Dazai Osamu

女生徒 (*Joseito*)

Copyright © za srpsko izdanje TANESI, 2022

SADRŽAJ

<i>Predgovor</i> , Susumu Katagava	7
Učenica	17
Listovi trešnje i tajanstvena frula	65
Priča snežne večeri	77
Osan	87

PREDGOUOR

Napisana 1939. godine ali tek sada prvi put prevedena na srpski jezik, *Učenica* Osamua Dazaija – kratka novela koja je bila ispred svog vremena u kojoj je pripovedač učenica neodređenih godina – bila je veoma moderna i provokativna u to vreme. Nešto više od osamdeset godina kasnije, njeno prisustvo deluje sablasno; čini se kao da skoro ništa u ovoj knjizi nije zastarelo, a ponajmanje sama naratorka, koja je savršeno sačuvana negde na putu u adolescenciju. Iako je i dalje dovoljno mlada da se zabavlja besmislenim pesmicama i domišljatim sanjarenjima dok se peške vraća kući iz škole („Danas sam mislila da pokušam da se pretvaram kako sam odnekud drugo, neko ko nikada ranije nije bio u ovom zabačenom gradiću”), dovoljno je stara da zna da se njeno detinjstvo brzo približava svom završetku. „Žalosna sam što munjevitom brzinom odrastam i što ne mogu ništa da preduzmem u vezi sa tim”, razmišlja ona.

Radnja *Učenice* se u celosti odvija u toku jednog dana, i od samog trenutka kada naratorka ujutro

prvi put otvori sanjive oči, očigledno je da će taj dan biti pun emocionalnih uspona i padova: „Jutra mi deluju nametnuto. U njima se budi toliko tuge, da ne mogu da ih podnesem“, žali se ona. Njena jutarnja premišljanja su naročito naklonjena sanjarenju i metafizici:

Na trenutak sam imala čudan osećaj da zurim ovako već veoma dugo, i zuriću i ubuduće, baš ovako, sedeći u vratima kuhinje, u istom položaju, misleći jedno te isto, zagledana u drveće tamo ispred napolju. Deluje kao da su se prošlost, sadašnjost i budućnost urušile u jedan jedini trenutak. Takve stvari mi se dešavaju s vremena na vreme.

Ona je hirovit pripovedač, sklona je uzletima mašte i iznenadnim promenama raspoloženja; njenim unutrašnjim svetom u velikoj meri upravljaju njeni porivi i mašta. Ali u njenim dokonim mislima ima oštine. Kako se dan nastavlja, naratorka sve više usmerava pažnju na konkretnija pitanja o svetu oko sebe i svom mestu u njemu.

Ovde postaje jasno da je Dazai zainteresovan da se usudi da kritikuje restriktivna društvena pravila i očekivanja njegovog vremena. Uprkos konkretnosti njegove kritike u ovim odlomcima, takođe se jasno vidi relevantnost knjige u moderno vreme. Najveći deo najoštrijih premišljanja naratorke odnosi se na metode javnog prevoza; u svom iskrenom opisivanju sitnih poniženja koja ljudi doživljavaju u masovnom tranzitu *Učenica* naročito deluje kao delo ispred svog vremena. („U

autobusu je bila jedna odvratna žena"). Ona presuđuje drugim putnicima („Uh, tako je podao"). Posmatra kako se njeno saosećanje sa svetom smanjuje pred ruljom koja se lakta i gura. „Možda nije trebalo da idem javnim prevozom", pita se ona. Ovakav način putovanja suočava je sa krajem njenog detinjstva (kao prvo, ostali putnici koji se s njom nadmeću oko sedišta odnose se prema njoj kao da je sasvim odrasla) i dok proučava druge ljude koji se voze zajedno sa njom, ne nalazi mnogo inspiracije u njima.

Ono što je teško razabrati u ovoj kritici je Dazaijev stav prema ženama. Njegova naratorka radije ne govori o svom polu („(moje) telo nije povezano sa mojim umom", žali se ona, „ono se razvija samo od sebe") i umesto toga se bavi apstraktnim mislima o prirodi života. Iako postoji androgini kvalitet u mnogim od njenih sanjarenja i zapažanja, naratorka je, kao što naslov ukazuje, nesumnjivo žensko, i (pošto upravo ulazi u adolescenciju) počinje da se sukobljava sa mnogim od posebnih teškoća koje se pojavljuju pred njenim polom. U njenom životu postoje jednostavna zadovoljstva tipična za devojčice – ona potajno veze cvetove na svom vešu i krišom odlazi na friziranje sa prijateljicom – ali njena nevinost je već u velikoj meri narušena. U vozu, ona skreće pogled i čuva svoje misli za sebe („Ako im se samo osmehnem, neki od ovih muškaraca bi vrlo lako mogao da me odvuče, i da padnem u bezdan prisilnog braka"). Kada grupa prostih radnika mrmlja neke nepristojnosti upućene njoj, ona se iznutra slama.

„Osećala sam se kao da ću zaplakati“, kaže ona. „Volela bih da požurim sa odrastanjem i postanem jača i čistija tako da me ovakve sitnice više ne pogađaju.“

Ovu zamisao o „nečistoći“ ona pominje više puta; to je izvor strepnje koji se stalno ponavlja. „Pošto sam žensko, i previše dobro sam upoznata sa nečistoćom koja postoji u ženama, tako da mi se zbog toga zubi stežu od odbojnosti“, napominje u jednom trenutku. Da li je Dazai ljut što je njegova mlada naratorka usvojila mišljenje da postoji nešto urođeno loše u tome što je žensko – neka vrsta „nepodnošljivog sirovog smrada koga ne možeš da se oslobodiš?“ Teško je reći. Druge odrasle žene u knjizi – njena majka, nastavnica, sestra – uzdržane su, do njih se ne može dopreti i ne mogu se razumeti, izgubljene su u ozbiljnosti svojih dužnosti u životu. – Naratorkini zaključci o prirodi žene su rezultat spekulacije, a ne bliske upućenosti. Ako postoji neki alternativni uzor prema kome učenica može da teži, Dazai ga nikada ne otkriva svojoj junakinji – a ni čitaocu, kad smo već kod toga.

Učenicu su poredili sa *Lovcem u žitu*, a paralele između ta dva dela su očigledne. Za glavnu junakinju iz *Učenice* koja posmatra svet oko sebe, skoro sve je depresivno (ona bi možda rekla „bezvezno“), od njenog sakatog psa („Ne mogu da podnesem koliko je jadan i bedan, i zbog toga sam okrutna prema njemu“), do prijateljica njene majke. Njen otac je nedavno umro, i mada ona samo nakratko razmišlja o tom gubitku, on je očigledno opterećuje:

Idem okolo i pričam koliko se osećam bolno i izmučeno – usamljeno i tužno, ali šta zaista hoću da kažem time? Ako bih rekla istinu, umrla bih.

Učenica je prvi put objavljena više od decenije pre *Lovca u žitu*, ali mnoge od ključnih tema knjige – otuđenost adolescenata, težina kulturoloških očekivanja koja ih guši, nepouzdanost odraslih, težina autentičnog izražavanja individualnosti – upadljivo su slične. Ipak, ono po čemu je *Učenica* u oštrom kontrastu u odnosu na *Lovca u žitu* je način na koji naratorka reaguje na uzburkanost i metež adolescencije: dok se Holden otvoreno buni prema spoljašnjem svetu, junakinja *Učenice* se strogo drži propisa kao što od nje očekuju njena majka, nastavnici i prijatelji, iako je to u potpunoj suprotnosti od onoga što joj nalaže njen unutrašnji monolog. Njen strah od sveta ćutke živi u njoj.

Ovaj razdor u njoj delimično objašnjava nepriemerenu – skoro uzburjujuću – količinu gađenja prema samoj sebi u njenom pripovedanju. U danu u kome poslužuje hranu gošćama svoje majke, masira majku, i pere veš, ona ne može da prestane da razmišlja o svojoj „nečistoći i sramoti“. „Ja sam tako užasna devojka“, dodaje ona u jednom trenutku. Hiperbola njenog tinejdžerskog straha je bar delimično zamena za veću borbu između pojedinca i društva: „Istina je da ja potajno volim ono što je izgleda moja individualnost... ali potpuno je ispoljiti je nešto sasvim drugo“, priznaje učenica. Dazaijeva naratorka poseduje inteligenciju da dolazi od iznenađujuće oštroumnih zapa-

žanja o svetu oko nje, ali njena sopstvena osećanja u vezi sa svetom oko nje su nepouzdana; ona se silovito kolebaju, a njoj nedostaje sposobnost da u potpunosti artikuliše svaki uspon i pad. Ova nepovezanost je deo onoga što čini *Učenicu* toliko fascinantnom. To je takođe ono što baca zlokobnu senku na priču: kao i njegova junakinja, Dazai je veoma osećajan mladić pun unutrašnjih sukoba, ali on čini i više od toga da samo sanjari o smrti. Dazai nekoliko puta pokušava da se ubije, a s obzirom na te višestruke pokušaje samoubistva koji ispunjavaju njegovu biografiju (na kraju je uspeo da oduzme sebi život), teško je ne tumačiti nepodnošljivu mržnju prema sebi njegove mlade junakinje kao priznanje o nečemu mračnijem u psihi samog autora.

Ova čudna mešavina društvene kritike, hirovitih maštarija i sablasnih autobipografskih referenci čine *Učenicu* veoma snažnim delom, koje jasno izražava unutrašnje kontradikcije i isprekidanost ove kratke i brze priče.

„Hej, postaješ tako prizemna“, primećuje naratorčina poznanica u jednom trenutku; očigledno junakinja knjige *Učenica* nije baš najzabavnije društvo. Za savremenog čitaoca upućenog u dela koja prikazuju tinejdžersko očajanje, njen unutrašnji život takođe može da izgleda „prizemno.“ Budući da je Dazai bio toliko ispred svog vremena, posle više od osamdeset godina strepnje i uzburkane emocije *Učenice* zvuče veoma poznato. Ali iako u njoj ima malo toga što bi šokiralo savremenog čitaoca, ima mnogo toga čemu može

da se čudi. Glavna junakinja *Učenice* ne ispoljava očekivanu pobunu; ona se u tišini bori sa mislima i osećanjima za koja nema pravi odušak. „Nećete me ponovo videti“, izazivački kaže naratorka u poslednjoj rečenici knjige. To je jedina primedba koju iznosi a da je potpuno neistinita.

Susumu Katagava

- Још га је једне јошавске ученице. Завојаче дугењем, затр-
чава се оградом на почини.

- ДНЕЧОВЕК: припадате из првог лица, млад јунак, саморизик
(јунаштва наместина мисли да је ружна, неуспешна...); такође претр-
мава аутентичности, искрености, "маже" по друге (не во-
ли фејерверк, као Довлац у ниту)

- Застаје емоционални коментари о свему и разним идејама.

- Застаје је интелектуална — чита књиге.

- Застаје је на трају пубертета, одрастања; само, маи стругу
(хормони) — на неки начин жели да буде велика (да иде у Париз,
тамо упише у четки и крфити), али истовремено не жели да
одрасне (жели да остане "чиста"). Прата тинјџерки!

- III Понекад неке путајуће мисли и меандрираме између разли-
читих мисли те опису различитих призора — личе на ток свести.

- Така јој је преминуо. Ово је суштину споменуто. Да ли је арта њен
сериј са оченом смртју?

UČENICA

Prevod s japanskog
Jelena Milenković

1939.

Zanimljiv je osećaj kada se ujutru probudim. Kao kad se igram žmurke: u ormaru sam, u mrklom mraku, nepomično se krijem i škiljim, kad odjednom, Deko naglo otvara klizna vrata i sunčevi zraci ulaze rasplinjujući se. Deko viče: „Našla sam te!” Sunčev sjaj, neprijatna tišina. A onda mi srce jako zakuca, nameštam prednji deo kimona, malo mi je neprijatno, izlazim iz ormara, odjednom besna i uznemirena – ne, nije tako, nije taj osećaj, nekako je još nepodnošljivije. Kao kada otvoriš kutiju, a unutra je još manja kutija, a kada otvoriš tu manju kutiju, unutra je još manja kutija, kada nju otvoriš, iznova i iznova, tu je mala kutija, i kada tu malu kutiju otvoriš, ponovo je tu kutija. I tako otvaraš njih sedam, osam, i konačno na kraju dođe kutija mala kao kockica, a kada je polako otvoriš – nema ničega, prazna je. Slično je tom osećaju. Laž je da se probudiš samo jednim treptajem. Mutno je, i dok je mutno, naslage se postepeno sležu u uglovima tvojih očiju i one se malo-pomalo vlaže, a ti se lenjo budiš.

Jutra su mi nekako silom nametnuta. Toliko tuge mi ispuni grudi da je nepodnošljivo. Grozna su. Grozna. Ujutru sam najružnija. Obe noge su mi premorene i ništa mi se više ne radi. Možda se nisam lepo naspavala? Laž je da se ujutru osećaš zdravo. Jutra su siva. Uvek, uvek su ista. Najništavnija. Ujutru u krevetu sam uvek tužna. Gade mi se. Tu su samo razna ružna kajanja, koja se odjednom rasplinu i stvrdnu, zaguše mi grudi, i krenem da se grčim.

Jutra su zlosutna.

„Tata“, pokušavam da ga dozovem tihim glasom. Neobično stidljivo i srećno ustajem i odmah nameštam *futon*. Podižem *futon*, viknem: „Opala!“, i zaprepastim se. Nisam dosad sebe smatrala devojkom koja izgovara banalne reči kao što je „opala“. Opala? Zvučim grozno, kao neka baba. Zašto li sam ovako nešto uzviknula? Gadna mi je pomisao da negde u mom telu postoji jedna baba. Od sada ću više da obratim pažnju na to. Strašno sam se razočarala, kao kada odjednom primetim da i ja hodam istim grubim načinom hoda kao i čovek čiji sam hod namrgođeno gledala.

Ujutru se uvek osećam obeshrabreno. I dalje u svojoj spavaćici sedim ispred ormara. Gledam sebe u ogledalu bez naočara. Lice mi izgleda malo zamućeno i vlažno. Na sebi najviše mrzim naočare, ali postoje neke njihove prednosti za koje drugi ljudi ne znaju. Volim da ih skinem i da gledam u daljinu. Sve postane mutno, poput sna, divno kao zootrop. Ne vidim nikakve nečistoće. Samo krup-

ne stvari, sveže i jake boje, svetlost. Volim i da skinem naočare i posmatram ljude. Tada svaki osmeh izgleda kao da je prijateljski i lep. Uz to, kad ne nosim naočare ne pada mi na pamet da se raspravljam sa ljudima ili da govorim ružno o njima. Samo odsutno zurim, ćuteći. Kada sam takva verovatno izgledam kao dobroćudna osoba, štaviše, tako odsutna i opuštena izgledam drago i nežno.

Pa ipak, naočare su grozne. Kad ih stavim imam osećaj kao da mi odjednom čitavo lice nestane. Sve što se javlja na licu – emocije, romantika, lepota, napetost, slabost, nevinost, tuga – naočare sve to prekriju. Smešno je kako čovek postane nesposoban da komunicira očima.

Naočare su poput duhova koji menjaju oblik.

Ne znam da li je to zato što su mi naočare uvek bile grozne, ali po mom mišljenju, najbolje je imati lepe oči.

Čak iako nema nosa i mada su usne skrivene, kad gledam takve oči, onakve koje bi me naterale da pomislim da proživim ovaj život bolje – tako nešto smatram lepim. Moje su samo krupne i ništa više. Kad gledam u njih, razočaram se. Čak i mama kaže da imam dosadne oči. Može se reći i da su oči bez sjaja. Kad pomislim da su kao komad uglja, razočaram se. Jednostavno je tako. Baš strašno. Kada se pogledam u ogledalo uvek žarko zaželim da imam oči ispunjene toplotom. Oči poput plavog jezera, poput neba koje posmatraš dok ležiš na zelenoj travi, sa oblacima koji povremeno

uplove u videlo. Čak se i odraz ptice može videti. Želim da upoznam mnogo ljudi s lepim očima.

Misao da je od danas maj malo me oraspoloži. Ipak sam srećna. Još malo pa je stiglo i leto. Kada izađem u baštu ugledam jagode. Činjenica da je tata umro postaje mi čudna. Smrt, to da ga nema, tako nešto je teško razumeti. Teško progutati. Nedostaju mi sestra, ljudi od kojih sam se rastala i koje odavno nisam videla. Ujutru ne mogu a da se ne setim stvari koje su prošle, ljudi koji više nisu s nama – prisno i jednolično, poput mirisa *otakvana*¹.

Đapi i Smrda (zovemo ga tako jer izgleda baš bedno) došli su do mene trčeći i petljajući se među sobom. Kad su stali ispred mene pomazila sam samo Đapija. Njegovo belo krzno je lepo i sija se. Smrda je prljav. Dobro znam da, dok mazim Đapija, Smrda u blizini izgleda kao da će zaplakati. Znam i da je Smrda obogaljen. Gadan je kada je tužan. Namerno ga zadirkujem zato što je toliko bedan. Smrda izgleda kao obična lutalica, pa ne znam da li će ga šinteri jednom odvesti. Zbog svojih nogu ne bi mogao da pobegne. *Smrdo, molim te, idi u planinu. Tebe niko ne voli, skrati sebi muke i umri*. Ja sam dete koje se ovako ponaša i prema ljudima, ne samo prema Smrdi. Brinem ih. Stvarno sam gadno dete. Dok sama sedim na prizemnoj terasi mazeći Đapijevu glavu i gleda-

¹ Otakvan, ili takvan, ukiseljena je *daikon* rotkva i deo je tradicionalne japanske kuhinje. Obično se služi zajedno s drugim ukiseljenim povrćem, a često se jede i na kraju obroka jer se smatra da pomaže varenju. (Prim. prev.)

jući procvalo lišće, osetim se jedno i poželim da sednem na голу zemlju.

Zaplače mi se. Zadržim dah, napregnem oči i čekam da promili koja suza. Ne uspeva. Možda sam ostala bez suza.

Odustajem od plakanja i počinjem da čistim sobu. Dok čistim, odjednom zapevam pesmu iz *Tođin okićija*.¹ Malo se osvrnem oko sebe. Zanimljivo je to što sam ja, obično opčinjena Bahom i Mocartom, nesvesno počela da pevam pesme iz *Tođin okićija*. Kažem „opala” dok podižem *futon*, pevam pesme *Tođin okićija* dok čistim – mislim da sam već propala. Zabrinem se kad pomislim koliko ću samo gluposti izgovoriti dok spavam. Međutim, u jednom trenutku mi se sve ovo učini simpatičnim, ostavljam metlu i sama se zasmajem.

Oblačim novu potkošulju, koju sam juče sašila. Na gornjem delu sam napravila vez u obliku bele ružice. Kada obučem kimono, on sakrije ovaj vez. Niko ga ne može videti. To je njegova dobra strana.

Mama je od rano jutros u gradu, verovatno zbog nečije ponude za brak. Mama je još otkad sam mala bila posvećena drugim ljudima, i mada sam se navikla na to, stvarno je iznenađujuće: ona je mama koja stvari koje započne – i završi. Divim joj se. Pošto je tata uvek samo učio, mama je igrala i njegovu ulogu. Tata je bio udaljen od ljudi, ali mama je sebe okruživala zaista prijatnim ljudima. Imali

¹ *Tođin okići*, film iz 1930. godine reditelja Kendija Mizogučija. Radnja filma je zapravo odnos američkog konzula Harisa Taunsenda i gejše po imenu Okići. (Prim. prev.)

su različite ličnosti ali delovalo je kao da gaje međusobno poštovanje. Možda ih je okolina smatrala lepim, mirnim bračnim parom bez ikakvih ružnih osobina? Baš sam neozbiljna.

Sedim na ulazu kuhinje i, dok se *miso* supa podgreva, odsutno pogledam u šumarak ispred. Tada osetim kao da sam i pre radila i da ću u budućnosti raditi tako: da sam gledala i da ću gledati šumarak ispred, sedeći pored kuhinjskih vrata i razmišljajući o potpuno istim stvarima; imam čudan osećaj da u jednom istom trenutku mogu da osetim prošlost, sadašnjost i budućnost. Tako je ponekad. S nekim sedim u sobi i razgovaram. Pogled mi odluta na ugao stola, stane i ne miče se. Miču se samo usta. U takvim trenucima dođe do čudnog priviđenja. Poverujem da će mi se nekad desiti u potpunosti isto ono što se događa sada, da ću u ovakvoj istoj situaciji razgovarati o istom i gledati u ugao stola. Pomislim da koliko kod daleko hodala seoskim putem, taj put će se zasigurno jednom ponovo pojaviti. Kad god hodam i pored puta brzo iščupam list soje, pomislim da sam ranije sigurno bila na tom mestu na putu i iščupala list. I tako verujem da ću i u budućnosti iznova i iznova hodati ovim putem i na ovom mestu iščupati list soje. Ima i ovakvih situacija: sedim u toploj kadi i odjednom pogledam u ruke. Tada pomislim da ću se i u budućnosti za nekoliko godina, kada uđem u toplu kadu, setiti onoga šta sam osetila gledajući u svoje ruke. Kada pomislim na to, obavi me nekako sumoran

osećaj. Isto tako, jedne večeri kada sam prebacivala pirinač u posudu za pirinač – bilo bi preterivanje reći da je to bila inspiracija, ali kao da mi je nešto prostrujilo kroz telo, kako da kažem, volela bih to da nazovem odbleskom spoznaje – pogodilo me je, i glavu i grudi, dok mi se svaki deo nije razbistrio; osetila sam kao da sam se s lakoćom pomirila sa idejom da živim i, tiho, bez ikakvog zvuka, sa savitljivošću *tokorotena*,¹ koji se istiska u jednom pokretu, kao da sam u milosti ovih talasa, kao da mogu da nastavim da živim lepo i lako. Ovo sada nije bila stvar spoznaje. Ovaj predosećaj života bez ikakvog zvuka, poput mačke kradljivice, nije lep, to jest strašan je. Ljudi bi, ako bi takvo stanje duha potrajalo dugo, bili kao zaposednuti. Kao Hrist. Ali ženski Hrist bi bio oduran.

Na kraju, pošto imam slobodnog vremena i nemam teskoba u životu, zapitam se nisam li u svojoj zamišljenosti postala neosetljiva na stotine i hiljade stvari koje vidim i čujem svakog dana, da one možda ne poprimaju lica duhova koji menjaju oblik, i doplove do mene jedna za drugom?

U trpezariji jedem sama. Jedem krastavac prvi put ove godine. Kad krastavac pozeleni, dolazi leto. U ukusu majskog krastavca oseća se bolna tuga, kao kada se grudi isprazne. Dok u trpezariji jedem sama, odjednom žarko zaželim da odem na put. Želim da putujem vozom. Čitam novine.

¹ *Tokoroten* je japansko jelo poreklom iz Kine. Glavni sastojak su prozirni rezanci koji se uz pomoć posebne mašine istiskuju i dobijaju duguljast oblik. (Prim. prev.)

Izašle su slike Konoea.¹ Čini mi se kao dobar čovek. Meni se takvo lice ne dopada. Ružno mu je čelo. U novinama su mi najzanimljiviji oglasi za knjige. Svi se naporno trude zato što se naplaćuje po sto, dvesta jena po redu teksta. Budući da hoće da postignu najjači efekat, svaka reč, svaki red su kao iscedeni, kao da uzdišu od bola. U svetu je malo tekstova koji su ovoliko skupi. To mi se nekako sviđa. Uzbudljivo je.

Završavam jelo, zatvaram vrata i krećem u školu. Mada mislim da će vreme biti lepo i da neće padati kiša, ipak želim da po svaku cenu šetam s lepim kišobranom koji sam juče dobila od mame, pa ga nosim sa sobom. Mama ga je nosila davno, još kao devojčica. Pomalo sam ponosna zato što imam interesantan kišobran. Želim da ga nosim i šetam centrom Pariza. Kada se rat bude završio, ovakav starinski kišobran, kao iz snova, sigurno će biti moderan. Uz njega bi bez sumnje išao šešir u stilu boneta.² Obukla bih dugačak, roze kimono s dubljim izrezom oko vrata, stavila dugačke rukavice izvezene crnom svilenom čipkom, zakačila prelepu ljubičicu za šešir širokog oboda. Zatim bih, kada je svuda zelenilo, otišla na ručak u pariski restoran. Dok bih glavu nežno oslonila na dla-

¹ Duširo Konoe (1914–1977), poznati japanski glumac iz istorijskih serija i filmova. (Prim. prev.)

² Bonet je vrsta engleskog šešira koja vodi poreklo iz 18. veka, ali ovde se najverovatnije misli na kombinaciju boneta i klošea – šešir koji je bio moderan u periodu između dva svetska rata. (Prim. prev.)

nove i željno posmatrala bujicu ljudi kako prolazi napolju, neko bi me lagano potapšao po ramenu. Odjednom bi bilo muzike, *Valcer ruža*. Joj, smešno. U stvari, to je samo jedan čudan, iznošeni kišobran s vretenastom drškom. Jadna sam i patetična. Devojčica sa šibicama. Počupaću malo trave.

Pre nego što izađem, ispred dvorišne kapije počupam malo trave umesto mame. Možda će se zbog toga danas dogoditi nešto lepo. Zašto li postoji razna trava, i ona koju želim da počupam i ona koju želim da ostavim? Fina trava i ona koja to nije po obliku se nikako ne razlikuju, ali se ipak jasno dele na lepu i beskorisnu. Za to nemam objašnjenja. Čini mi se da devojke vole i mrze na potpuno proizvoljan način. Završavam desetominutni rad i žurim ka železničkoj stanici. Dok prolazim poljskim putem, jako zaželim da nešto nacrtam. Na putu prolazim putićem kroz šumu oko svetilišta. Ovo je prečica koju sam sama otkrila. Dok hodam putićem kroz šumu, slučajno pogledam nadole i vidim kako pšenica dužine samo dva *suna*¹ raste u busenima tu i tamo. Kada vidim tu svežu pšenicu shvatim da su i ove godine dolazili vojnici. Prošle godine je mnogo vojnika i konja došlo i odmaralo u ovoj šumi oko svetilišta. Malo kasnije sam prošla tuda, a pšenica je, kao i danas, brzo izrasla. Ali ta pšenica nije porasla ništa više. Šuma je vrlo mračna i uopšte nema

¹ Japanska merna jedinica za dužinu: osnovna jedinica je *šaku* (oko 30,3 cm), a *sun* je 1/10 *šakua* (oko 3,03 cm). (Prim. prev.)

sunčeve svetlosti. Pšenica će i ove godine, prosuta iz kofi vojničkih konja, izrasti i po svoj prilici uvenuti, jadna.

Silazim s putića u blizini stanice i tu sam zajedno s četiri-pet radnika. Ti radnici mi, na svoj uobičajeni način, upućuju neizrecive, grozne reči. Nisam sigurna šta da radim. Želim da ih zaobiđem i nastavim dalje, ali da bih to uradila, morala bih da se proguram i provučem kroz njih. Strašno. Ipak, potrebno je mnogo, mnogo više hrabrosti da samo ćutim i stojim, pustim radnike da prođu napred i čekam dok ne odu dovoljno daleko. To bi bilo nepristojno, radnici bi mogli da se naljute. Telo počinje da mi bukti i samo što ne zaplaćem. Stid me je što sam na ivici suza pa im se okrećem i smejem se. A onda, polako krećem za njima. Tu bi trebalo da bude kraj, ali stid me ne napušta ni kada sama uđem u voz. Želela bih da brzo ojačam i postanem čistija, i da me takve besmislice više ne dotiču.

Pošto se mesto odmah pored ulaza oslobodilo, lagano stavljam svoje stvari tu, malo popravim falte na suknji i krenem da sednem, kad ono muškarac s naočarima skloni moje stvari i sedne na to mesto.

„Ovaj, to je moje mesto.” Kada to kažem, čovek se gorko nasmeje i mirno izvadi da čita novine. Kada bolje razmislim, ne znam ko je od nas drzak. Možda sam to ja.

Nema šta, stavljam kišobran i torbu u pregradu, uhvatim se za ručku, i kao i obično dok poku-

šavam da čitam časopis listajući stranice jednom rukom, na pamet mi padne čudna pomisao:

Da mi knjige budu oduzete, da nikada nisam čitala knjige, bila bih rastrojena. Toliko se oslanjam na ono što je napisano u njima. Kada čitam neku knjigu, odjednom se izgubim u njoj, verujem joj, stopim se s njom, saosećam s njom, pokušavam da povežem svoj život s njom. A kada uzmem drugu knjigu, onda se odmah prebacim na nju. Imam talenat da stvari koje sam ukrala od drugih učinim svojima, a to umeće je moja jedina posebna veština. Takvo umeće i prevare stvarno su mi postali gadni. Kada bih dan za danom bila suočena s neuspehom za neuspehom, čistom sramotom, možda bih imala malo više dostojanstva. Ali, čak i za takve neuspehe nekako bih izvrnula priču, dobro je sredila, smislila pristojno objašnjenje, a onda to ponosno odglumila.

(I ove reči sam pročitala u nekoj knjizi.)

Zaista ne znam koja je prava ja. Šta li ću kada više ne bude bilo knjiga za čitanje i više ne budem mogla da nađem uzora za imitaciju? Možda ću uvenuti, neću moći da pomeram ni ruke ni noge i samo ću neutešno jecati. Na kraju krajeva, nije zdravo svaki dan sedeti u vozu i ovako odsutno razmišljati. Ne mogu da podnesem odvratnu toplotu koju nosim u telu. Osećam kao da moram nekako nešto da uradim, ali da li ću znati šta tačno? Mislim da je moja dosadašnja samokritika uglavnom beskorisna. Kada pokušam da kritikujem sebe i primetim nešto grozno, slabo, odmah se

slatko prepustim tome i počnem sebe sažaljevati, a onda zaključim da je to medveđa usluga i da to nije ni bila kritika. Bolje je ne razmišljati ni o čemu.

U ovom časopisu postoji rubrika „Mane mladih žena“ sa člancima raznih ljudi. Neprijatno mi je dok čitam, jer kao da govore o meni samoj. Pored toga, u zavisnosti od toga ko piše, oni za koje bih pomislila da su glupi upravo bi i govorili glupe stvari, a oni koji bi mi, kad pogledam slike, dali utisak da su uglađeni koristili bi uglađene izraze; to mi je smešno, pa se dok čitam ponekad i zakikoćem. Religiozni ljudi odmah spominju veru, učitelji od početka do kraja pišu „moralna obaveza“, „moralna obaveza“. Političari spominju kinesku poeziju. Pisci se prave važni i koriste uglađene reči. Otrcani su.

Ali, svi oni pišu samo obične činjenice. Bez individualnosti su, bez dubine. „*One su daleko od nečega kao što su prave želje i prave ambicije. Drugim rečima, bez ideala su.*“ Premda su kritike, one nemaju direktan uticaj na moj život. „*Ne razmišljaju o sebi. Nema ju istinske samosvesti, ljubavi prema sebi, samopoštovanja. Mogu li da snose odgovornost za posledice svojih hrabrih postupaka? Prilagodiće se načinu života oko sebe i biće vešte u tome, ali neće imati pravu i jaku ljubav prema sebi, kao ni prema životu oko sebe. Nedostaje im istinska skromnost. Fali im originalnost. Samo imitiraju. Nedostaje im prirodni ljudski osećaj za ljubav. Otmene su, ali nemaju dostojanstva.*“ Pored toga, napisano je još mnogo toga. Stvarno, dosta puta sam se zaprepastila čitajući. To ne mogu da poreknem.

Ali ipak, sve što je ovde napisano nekako je optimistično, daje utisak kao da su ti ljudi samo hteli nešto da zapišu, kao da je to drugačije od onoga što obično osećaju. Mnogo je prideva kao što su „istinski“ ili „prirodni“, ali nisu se pozabavili time šta je „prava“ ljubav ili „prava“ samosvest. Oni to možda znaju. Ako je tako, mnogo bih cenila da su bili samo malo konkretniji – u nekoliko reči uputstva, kao što su *idi levo* ili *idi desno* – da su sa autoritetom ukazali na pravac. Izgubile smo način iskazivanja ljubavi, pa i da nam ne kažu: „nemoj ovo“, „nemoj ono“, da nam silovito naredi: „uradi ovako“, „uradi onako“, sve bismo tako postupile. Zar nijedna od nas nema samopouzdanja? Možda ljudi koji ovde iznose svoje mišljenje ne misle tako uvek i u svakoj situaciji. Oni nas grde zato što nemamo pravih želja i pravih ambicija, ali ako bismo sledile prave ideale, dokle bi nas oni pazili i usmeravali nas?

Mi imamo nejasnu predstavu najboljih mesta za otići, najlepših mesta na koje bismo želele da ode-mo, mesta gde bismo porasle. Željne smo boljeg života. Imamo prave želje i ambicije. Nestrpljive smo i željne nepokolebljive vere na koju bismo se oslonile. Ali, mnogo je truda potrebno da bi de-vojka sve ovo iskazala u svom devojačkom živo-tu. A tu su i majke, očevi, sestre i braća, koji imaju svoje načine razmišljanja. (Možda govorim da su staromodni, ali ne prezirem starije od sebe ili one u braku. Naprotiv, oni uvek znaju dva ili tri puta više od mene.) Tu su i rođaci koji su u našem ži-

votu od početka do kraja. Tu su i poznanici. Tu su i prijatelji. A onda je tu i „svet“, koji nas uvek odudara velikom snagom. Kada sve ovo vidimo i čujemo, nemamo vremena da se posvetimo sebi. Ne mogu a da ne pomislim da bi bilo najpametnije ne isticati se i tiho se kretati putem običnih ljudi. Čini mi se strašnim odnositi se prema svima kao prema manjini. Kako rastem, počinjem da shvatam da se školska etika i zakoni sveta znatno razlikuju. Ako se čovek drži školske etike po svaku cenu, na njega gledaju kao na budalu. Kažu da je čudak. Da neće uspeti u životu, da će zauvek biti siromašan. Postoji li osoba koja ne laže? Da postoji, ona bi dovek bila gubitnik. I u mojoj porodici postoji jedna osoba koja živi pristojno, postupa ispravno, ima čvrsta ubeđenja i sledi svoje ideale, ali svi iz porodice govore loše o njoj. Tretiraju je kao budalu. Ne mogu da se suprotstavim mami i ostalima u ime svojih ideala, a dobro znajući da ću podleći i biti tretirana kao budala. Bojim se. Kada sam bila mala, kada su se moja osećanja sasvim razlikovala od osećanja drugih, pitala bih mamu: „Zašto?“ Mama bi tada jednom rečju to odbacila, a onda bi se naljutila na mene. Rekla bi mi da sam rđavo dete, da sam glupača, i rastužila bi se. Ponekad bih pitala i tatu. On bi se tada samo ćutke nasmejao. Posle bi rekao mami: „Čudno dete.“ Kako rastem, postajem plašljivija. Počinjem da razmišljam o tome šta drugi misle kada sašijem i jedno odelo. Istina je da potajno volim svoju jedinstvenost, i želim da je volim, ali se bojim da je jasno poka-

žem kao svoju. Uvek se trudim da me ljudi smatraju dobrom ćerkom. Kada se okupi mnogo ljudi, postajem veoma poslušna. Izmišljam i brbljam o stvarima koje ne mislim ili o kojima ne želim da govorim. Jer, tako je bolje – mislim da je tako bolje. To je odvratno. Nadam se da će se moj moral uskoro sasvim promeniti. Tada bi nestala i moja poslušnost, i moja potreba da se mučim kroz život ispunjavajući tuđa očekivanja.

→ O, tamo se oslobodilo mesto! Užurbano vadim kišobran i torbu iz pregrade i brzo se proguram kroz gužvu. S desne strane mi je osnovac, a s leve strane teta koja nosi *nenneko*¹ s detetom na leđima. Teta je našminkana kao starija osoba i kosa joj je moderno nameštena. Lice joj je lepo, ali od vrata joj kreću tamne bore, toliko gadne da poželim da je ošamarim. Ljudi sasvim drugačije razmišljaju kada stoje i kada sede. Kada sede, misli su im promenljive i ravnodušne. Na sedištima preko puta mene zamišljeno sedi četiri-pet radnika istih godina. Verovatno im je tridesetak. Svi su gadni. Pogled mi se sanjivo magli. Nemam energije. Ali, kada bih se sada nekome odavde radosno nasmešila, to bi me polako odvuklo i možda bih upala u situaciju da s tom osobom moram da se venčam. O sudbini žene odlučuje samo jedan osmeh. Neverovatno. Trebalo bi da pripazim. Jutros razmišljam samo o baš čudnim stvarima. Od pre dva-tri dana ne mogu a da ne primetim lice baštovana ko-

¹ *Nenneko* je ogrtač nalik kimonu koji je nekada omogućavao majkama da nose svoje bebe na leđima. (Prim. prev.)

ji dolazi da se brine o našoj bašti. On je od glave do pete baštovan, ali njegovo lice je sasvim drugačije. Kada bih preterivala, rekla bih da ima lice nekog mislioca. Lice mu je tamno. Ima lepe oči. I obrve su mu tanke. Nos mu je baš kao u lava, ali i pri-
staje uz tamnu boju njegovog lica i čini da izgleda kao čovek jake volje. I usne su mu veoma lepe. Uši su mu malčice prljave. Kada biste mu pogledali u ruke, tada bi se ponovo pretvorio u baštovana, pa ipak, bila bi šteta da njegovo lice, potpuno u sen-
ci šešira, ostane lice jednog baštovana. Pitala sam mamu već tri-četiri puta da li je on oduvek bio baš-
tovan, sve dok me na kraju nije izgrdila. *Furošiki*¹ u koji sam danas uvila svoje stvari upravo je onaj koji sam od mame dobila na dan kada je baštovan prvi put došao kod nas. Tog dana smo sređivale kuću, pa su tu bili i majstor za kuhinju i majstor za *tatami*;² mama je sređivala ormar i tada se pojavio ovaj *furošiki*, pa sam ga dobila. Lep, ženstveni *furošiki*. Bilo mi je žao da ga vežem jer je bio tako lep. Sednem, stavim ga u krilo i dugo ga posmatram. Milujem ga. Želim da ga pokažem svim ljudima u vozu, ali niko ga ne primećuje. Udala bih se za čoveka koji bi ma samo na trenutak pogledao u

¹ *Furošiki* je tradicionalna japanska tkanina koja se koristi za umotavanje stvari, a obično je od svile ili pamuka. (Prim. prev.)

² *Tatami* je vrsta prostirke koja se koristi da bi se prekrilo pod u prostorijama u tradicionalnom japanskom stilu. Veličina prostorija se u prošlosti merila prema tome koliko prostorije imaju *tatamija*. (Prim. prev.)

ovaj slatki *furošiki*. Zaplače mi se kada pomislim na reč „instinkt”. Kada iz raznih stvari koje mi se događaju s vremena na vreme uvidim veličinu instinkta, snagu na koju ne mogu uticati svojom slobodnom voljom, osećam se kao da ću da poludim. Odsutno razmišljam šta bi bilo najbolje učiniti. Nešto ogromno se – bez odbijanja, bez dozvole – odjednom sruči na mene, a onda me slobodno povlači za sobom. Dok me vuče osećam olakšanje, ali ujedno i tugu jer to samo mogu da posmatram sa strane. Zašto ne možemo da budemo zadovoljni sami sobom i tokom svog života volimo samo sebe? Tužno je videti kako mi instinkt izjeda sve dosadašnje emocije i racionalnost. Nakon što zaboravim sebe samo nakratko, osećam jedino razočaranje. Rastuži me saznanje da ova ja ili ona ja očito poseduje instinkt. Želim da pozovem mamu i tatu. Još tužnije je to što se istina možda, na moje iznenađenje, nalazi u delovima mene koji mi se najmanje dopadaju.

Već smo kod Oćanomizua. Kada siđem na platformu, nekako sam ravnodušna. Želim da se brzo prisetim šta se upravo dogodilo, ali ništa mi se ne javlja. Pokušam da na brzaka razmislim šta će biti sledeće, ali ne mogu da se setim ničega. Prazna sam. Ponekad bi bilo trenutaka kada su moja osećanja jača, kada mi je teško ili neprijatno, a kada bi ta osećanja prošla, bilo bi kao da se ništa nije ni dogodilo. Interesantno mi je „sada”. Čak i kada uperim prstom u sadašnji trenutak, sada, ili sada – to „sada” odleti daleko, a dolazi novo „sada”. Dok

silazim niz stepenice uz most, pomislim: „Koje je ovo 'sad'?" Smešno. Možda sam se previše zanela.

→ Učiteljica Kosugi je lepa ovog jutra. Lepa je kao moj *furošiki*. Lepo joj stoji plava boja. Na njenim grudima se ističe tamnocrveni karanfil. Ipak, volela bih je još više da se ne „pretvara”. Previše se pretvara. Ima nečeg neprirodnog u njoj. Mora da joj je naporno. Teško mi je da je razumem. Ima mnogo stvari koje ne razumem. Mračne je prirode ali se pretvara i pokušava da bude veselija. No opet, ipak je jedna šarmanтна žena. Bila bi šteta da ostane učiteljica u školi. U učionici nije popularna kao pre, ali ja sam – samo ja – očarana njome isto kao i pre. Ona je kao mlada gospođica koja živi u starom zamku pored jezera u planini. Previše sam je nahvalila. Pitam se, zašto su priče učiteljice Kosugi uvek ovako izveštačene? Pitam se, da nije možda priglupa? To me rastuži. Već duže vreme nas tera da slušamo dok nam priča o patriotizmu, ali zar se patriotizam ne podrazumeva? Svako gaji osećanje ljubavi prema mestu u kome je rođen. Dosadno mi je. Držim glavu nalakčenu na stolu i zamišljeno gledam kroz prozor. Možda je zbog jakog vetra, ali oblaci su lepi. U uglu dvorišta cvetaju četiri ruže. Jedna je žuta, dve su bele, jedna je roze. Dok zamišljeno gledam cveće, pomislim da i ljudi imaju stvarno lepih osobina. Ljudi su bili ti koji su spoznali lepotu cveća, i oni su ti koji su cveće zavoleli.

Za vreme ručka se pričaju priče o duhovima. Kada nam Jasubei priča o jednom od sedam ču-

da Prve srednje škole, „Kapiji koja se ne otvara“, svi vrište. Zanimljiva je, nije toliko sablasna koliko psihološka. Toliko smo vrištale da smo sada već ogladnele, premda smo tek jele. Istog časa počastimo sebe karamelama kod tete koja prodaje *anpan*.¹ Zatim smo neko vreme sve ponovo udubljene u strašne priče. Izgleda da sve interesuju priče o duhovima. Valjda im je to neka vrsta uzbuđenja. Zatim – mada nije priča o duhovima – usledi priča o Fusanosukeu Kuhari,² presmešna je.

Za vreme popodnevnog časa crtanja svi izlaze u školsko dvorište i vežbaju da crtaju prirodu. Zašto li mi učitelj Ito stalno dosađuje bez razloga? I danas me tera da mu budem model za crtanje. Stari kišobran koji sam jutros ponela lepo je primljen u odeljenju i svi su galamili oko njega pa je na kraju i učitelj Ito to primetio; sad me tera da uzmem kišobran i stojim pored ruža u uglu školskog dvorišta. Rekao mi je da će me nacrtati tako i poslati crtež na izložbu. Pristajem da budem model samo trideset minuta. Srećna sam da pomognem čak i malo. Ali jako me zamara da budem licem u lice sa učiteljom Itoom. Njegove priče su previše duge, a možda zato što je zao kupljen mnome ja sam jedino o čemu priča, pa čak i dok crta. Zamara me i dosadno mi je da mu

¹ *Anpan* je slatka zemička ispunjena *anko* pastom (pasta napravljena od slatkog crvenog pasulja). (Prim. prev.)

² Fusanosuke Kuhara (1869–1965), japanski preduzetnik i političar. U vreme objavljivanja *Učenice*, bio je predsednik političke partije Riken seijukai. (Prim. prev.)

odgovaram. Nije razborit. Iznenaduje me kako se čudno smeje, kako je stidljiv iako je učitelj, kako kao da je odsečen od sveta. Nepodnošljive su mi izjave kao što je: „Podsećaš me na moju mrtvu sestru.“ Sigurna sam da je dobar čovek, ali preteruje u svojim izjavama.

Kada smo kod izjava, imam ih i ja dosta. Moje su pored toga i domišljate i prepredene. Na kraju završim loše zato što sam baš uobražena. Čak i kada kažem nešto poput: „Ja sam jedno lažljivo čudovište koje se previše pretvara, koje je obuzelo pretvaranje“, opet se pretvaram i zato sam zaglavljena. Dok ovako poslušno poziram učitelju, pažljivo se molim sebi: „Biću prirodna, biću poslušna.“ Prestala bih da čitam knjige. Prezirala bih apstraktan život i besmisleno, oholo pretvaranje. Stalno razmišljam i brinem se zbog nedostatka svrhe života, zbog toga kako treba da preuzmem inicijativu u životu, zbog svojih kontradikcija, ali to je samo osećaj. Samo čuvam sebe i tešim se, a onda se prečenim. Učiteljev crtež će sigurno izgubiti zato što smo model ja i moja prljava duša. Nema šanse da bude lep. Mada to nije lepo, ne mogu a da ne pomislim kako je učitelj Ito glupak. On ne zna čak ni da je na mojoj potkošulji izvezena ružica.

Dok ćutke sedim u istoj poziciji, odjednom poželim novac. Bilo bi lepo da imam deset jena. Najviše bih želela da pročitam *Madam Kiri*.¹ Onda odjednom pomislim kako bih volela da mama dugo

¹ Biografija Marije Kiri koju je napisala njena ćerka, Eva Kiri, i objavila je 1937. godine. (Prim. prev.)

živi. Biti učitelj model uistinu je teško. Premorena sam.

Posle škole kradom odlazim u „Holivud“ s Kinko, ćerkom sveštenika, da nam srede kosu. Razočarana sam kada vidim krajnji rezultat zato što nije kao što sam tražila. Kako god pogledala, nisam ni najmanje lepa. Osećam se jadno. Baš sam obeshrabrena. Kradom sam došla ovde da sredim kosu, ali sada se osećam kao prljava kokoška i jako se kajem. Prezirem sebe zbog toga što smo došle ovamo. Kinko je, s druge strane, vesela.

„Pitam se, da li ovakva da odem na bračni sastanak?“, Kinko naglo počinje, kao da je stvarno odlučeno da ode na bračni sastanak, pa ozbiljno pita: „Kakav cvet bi mi išao uz ovu frizuru? Kakav bi mi *obi*¹ išao uz kimono?“

Ona je jedna zaista divna osoba, ali ni o čemu ne razmišlja.

„S kim ćeš otići na sastanak?“, pitam je, smejući se.

„Svaka ptica svome jatu leti“, odgovara mi.

Pomalo iznenađena, pitam je šta to znači, a ona me još jednom iznenadi odgovorivši mi da je za ćerku sveštenika da se uda za sveštenika, pa da ima dovoljno hrane do kraja svog života. Čini mi se da Kinko uopšte nema individualnosti i stoga odiše ženstvenošću. Družimo se samo zato što u školi sedimo jedna pored druge, ali Kinko ipak svima govori da sam joj ja najbolja drugarica. Ona

¹ *Obi* je pojas koji se nosi uz kimono. (Prim. prev.)

je jedna ljupka devojka. Svakog drugog dana šalje mi pisma i brine se o meni – na čemu sam joj zahvalna – ali danas je toliko uzbuđena da mi je, naravno, dosadila. Rastajem se od Kinko i ulazim u autobus. Osećam se pomalo tmurno. U autobusu vidim odvratnu ženu. Nosi kimono s prljavom kragnom, a čupavu crvenu kosu je obmotala oko češlja. I ruke i noge su joj prljave. Lice joj je tamno-crveno i namršteno, pa je teško reći da li je muškarac ili žena. I da, grudi su joj odvratne. Ima veliki stomak. Ponekad se sama zakikoće. Kao kokoška. Ja, koja tajno idem u Holivud da sredim kosu, nimalo se ne razlikujem od ove žene.

Setim se tete s jakom šminikom koju sam srela jutros u vozu. Odvratno. Žene su odvratne. Dobro sam upoznata s nečistoćom kod žena zato što sam i sama žensko, i toliko mi je gadna da zaškr-gućem zubima. To je kao kada se onaj nepodnošljivi riblji miris posle igranja sa zlatnom ribicom proširi po celom tvom telu i ne skida se čak ni posle pranja i pranja, i tako je dan za danom, na kraju shvatiš da je to taj ženski miris koji je počeo da izbija i iz tvog tela; dobijam ovakvu ideju i poželim da skončam kao devojčica. Odjednom poželim da se razbolim. Ako se budem teško razbolela, oznojila se kao vodopad i otanjila se, možda ću se pročistiti i ostati neukaljana. Da li je sve ovo nezaobilazno dokle god sam živa? Mislim da sada razumem šta je to nepokolebljiva vera.

Malo odahnem kad izađem iz autobusa. Ne dopada mi se javni prevoz. Vazduh je vruć i nepod-

camonizir

vdoraznu
zadržano
rotahe
prema
opracenju

nošljiv. Dopada mi se zemlja. Dopadam se sebi kada hodam po njoj. Pomalo sam vetropir. Bezbrizna. Tiho pevam: *Hajdemo kući, hajdemo kući, šta vidiš na putu do kuće? Vidim polje luka, on plače: „Idite kući“, zato hajdemo kući.*¹ Nervira me to što mogu da se ponašam kao bezbrižno dete i zaželim da viknem na ovu travu koja jedino što zna da radi je da raste. Želim da budem dobra ćerka.

Poljski put koji vodi kući viđam svakog dana, pa sam zaboravila kako je ovo miran kraj – ovde su samo put, drveće i polja. Danas ću pokušati da se pretvaram da sam neko ko je prvi put došao na selo. Biću, hm, ćerka cipelara u okolini Kan-de koja prvi put u životu kroči na prigradsko tlo. Kako bi izgledalo ovo selo? Ovo je divna ideja. Jadna ideja. Pravim ozbiljan izraz lica i namerno usiljeno gledam unaokolo. Idući malom stazom s drvoredom pogledam nagore, vidim sveže zelene grane i ispustim mali krik oduševljenja; kada se popnem na drveni most, na trenutak pogledam u potok, pogledam svoj odraz u vodi i krenem da imitiram psa: „Av-av!“; kada vidim daleka polja, zaškiljim i očarano promrmljam uz uzdah: „Baš lepo...“ Odmorim se još jednom kod svetilišta. U šumi oko svetilišta je mrak, pa ustajem u žurbi, mrmljajući bojažljivo, i skupljenih ramena užurbano prolazim kroz šumu; pravim se iznenađena svetlošću van šume, i dok izveštačeno hodam

¹ Dečja pesmica. Rima koja se stvara posledica je homofonije između reči „žaba“ i „vratiti se“ (na japanskom se oba izgovaraju kao „kaeru“). (Prim. prev.)

pokušavajući da sve sa poljskog puta vidim prvi put, obuzme me nepodnošljiva usamljenost. Na kraju sedam na travu pored puta. Tada sve uzbuđenje koje sam dotad osećala nestaje i menja ga velika ozbiljnost. Počinjem da polako, u tišini, razmišljam o sebi. Zašto sam tako rđava ovih dana? Zašto sam toliko uznemirena? Uvek se bojim nečega. Neko mi je skoro čak i rekao: „Polako postaješ sve prostija.”

Možda nije tako. Stvarno sam postala rđava. Postala sam smešna. Baš rđava. Veoma slaba. Umalo da odjednom glasno zaplačem. Ih, ne možeš prikriti svoju slabost samo jednim vriskom. Moraš uraditi nešto više. Možda sam se zaljubila. Legnem na zelenu travu.

„Tata”, pokušam da ga dozovem. *Tata, tata.* Večernje nebo je lepo. Večernja izmaglica se rumeni. Sunčevi zraci se tope i razlamaju u njoj – mora da je zato ovakve nežne rumene boje. Titravo se razli-
va i zavlači se među drveće, hoda po putu, miluje travu i nežno obavlja moje telo. Rumena svetlost blista sa svakog pramena moje kose, toplo je milujući. A više od svega toga, ovo nebo je prelepo. Prvi put u životu želim da se poklonim ovom nebu. Sada verujem u boga. Koje li je boje ovo nebo? Boje ruže. Vatre. Duge. Anđeoskih krila. Velikog hrama. Ne, nije to. Uzvišenije je od toga.

„Želim da volim sve”, pomislim skoro u suzama. Nebo se postepeno menja dok ga posmatram. Polako postaje sve plavije. Tada, samo uz jedan uzdah, poželim da se skinem. Nikada nisam vi-

dela lišće drveta i travu tako prozirne i lepe kao sada. Nežno dodirnem travu.

Pomislim kako želim da živim lepo.

→ Kada se vratim kući, vidim goste. I mama je već kod kuće. Kao i obično, veselo se smeje zbog nečega. Kada je sama sa mnom, ne ispušta ni zvuka ma koliko se smejala. Međutim, kad razgovara s gostima lice joj uopšte nije nasmevano, već se čuje samo piskavi smeh. Pozdravim se, odmah krenem na drugu stranu, operem ruke kod bunara i skinem čarape; dok perem noge, dolazi ribar, kaže: „Hvala što ste čekali!“, i ostavlja veliku ribu pored bunara. Ne znam kakva je to riba, ali zbog sitne krljušti izgleda kao da je iz Severnog mora. Nakon što ribu prebacim u tanjir i ponovo operem ruke, osetim miris leta na Hokaidu. Setim se kako sam prethodne godine za letnji raspust otišla na Hokaido da se igram kod starije sestre. Sestrina kuća u Tomakomaiju je sve vreme mirisala na ribu, možda zato što se nalazi blizu obale. Jasno mogu da zamislim kako sama, u prostranoj kuhinji svoje kuće, svojim belim, ženstvenim rukama uveče vešto sprema ribu. Sećam se kako sam, iz nekog razloga, želela da me mazi, čeznula sam za njenom pažnjom, ali ona je tada već rodila Tošija i više nije bila moja – činjenica da ne mogu da bacim ruke oko njenih uskih ramena udarila me je kao bumerang; smrtno usamljena, nepokretno sam stajala u uglu te zamračne kuhinje, zureći u njene bele, nežne prste kako rade. Nedostaje mi sve ono što je davno prošlo. Porodica je čudna

Vnogi

pejls

sećam se
u kuhinji

UČENICA

stvar. Sa strancima, kada smo daleko jedni od drugih, oni postepeno nestaju iz mojih misli i bivaju zaboravljeni, ali kada je u pitanju porodica, uvek se sećam samo onih lepih stvari koje mi nedostaju.

Plodovi drene pored bunara blago se crvene. Možda ćemo moći da ih jedemo za oko dve nedelje. Prošle godine je bilo smešno: dok sam predveče brala i jela dren, Đapi me je ćutke posmatrao pa sam se sažalila i dala mu jedan, a on ga je pojeo. Dala sam mu još dva, a on ih je pojeo. Bilo mi je zabavno pa sam protresla drvo i dren je počeo da pada, a Đapi je pomahnitalo gutao zrna. Glupak. Nikada pre nisam videla psa da jede dren. Ja sam se uspinjala na prste i brala i jela dren; Đapi ga je jeo dole. Bilo je smešno. Setivši se toga, zaželim se Đapija i pozovem ga: „Đapi!”

Đapi ponosno dotrči od ulaznih vrata. Odjednom mi postane tako sladak pa ga snažno zgrabim za rep, a on me blago ugrize za ruku. Zaplače mi se, pa ga udarim po glavi. Kao da ništa nije bilo, on glasno krene da pije vodu iz bunara.

0794 > Kada uđem u sobu, svetlo je već uključeno. Tiho je. Otac nije tu. Osećam njegovo odsustvo kao prazninu u kući i zadržtim. Presvučem se u kimono, poljubim ružu na potkošulji koju sam skinula i sednem ispred ormara, a od maminog smeha iz gostinske sobe mi se smuči. Mama je bila fina kad smo bile same, ali sada kada su došli gosti postala je hladna i udaljila se od mene, zbog čega sam tužna. Otac mi sada najviše nedostaje.

Pogledam u ogledalo: izraz lica mi je iznenađujuće živahan. Lice mi je nepoznato. Ono nema nikakve veze s mojim osećanjima kao što su tuga ili bol, već živi slobodno i odvojeno od njih. Iako danas ne nosim rumenilo, obrazi su mi crveni, a usne mi rumene i sijaju se – lepa sam. Skidam naočare i blago se smešim. Oči su mi veoma lepe. Blede su i prozračne. Pitam se, da li su postale ovako lepe od dugog gledanja u prelepo večernje nebo? Prava sam srećnica.

Odlepršam do kuhinje i ponovo se rastužim dok perem pirinač. Nedostaje mi kuća u Koganeiju gde smo ranije živeli. Srce me zapeče od čežnje. U toj lepoj kući bili su i tata i sestra. Čak je i mama bila mlada. Kada se vratim iz škole razgovarala bih s mamom i sestrom o nečemu zanimljivom u kuhinji ili u dnevnoj sobi. Dobijala bih užinu, sestra i ja bismo se nakratko mazile, pa bi izbila svađa, sestra bi me obavezno izgrdila, a ja bih izletela napolje i vozila se biciklom daleko, daleko. Uveče bih se vratila i imali bismo lepu večeru. Stvarno je bilo zabavno. Nisam morala da razmišljam o tome kakva sam, niti o svojoj nečistoći, trebalo je samo da me tetoše. Uživala sam u takvim privilegijama. Uz to, bila sam mirna. Nije bilo ni briga, ni tuge, ni bola. Tata je bio sjajan i dobar otac. Sestra je bila nežna i uvek sam se držala za nju. Međutim, kako sam odrastala, postajala sam pre svega sve odvratnija i ubrzo su moje privilegije nestale, a ja sam, ogoljena, ostala ružna. Uopšte nisam umela da se mazim i stalno sam razmišljala o stvarima

koje su me činile nesrećnom. Sestra je otišla da se uda, a tate više nije bilo. Ostale smo samo mama i ja. Mora da je i ona usamljena. Pre neki dan mi je rekla: „Nemam više čemu da se radujem u životu. Istina je da, čak i kada te pogledam, ne osećam radost. Molim te, oprosti mi. Sreća ne treba da postoji ako tvoj otac nije tu.” Rekla mi je da se seti tate kada krenu komarci, da ga se seti kada odveže kimono, da ga se seti kada seče nokte, da ga se seti pogotovu kada je čaj dobar. Koliko god da razumem mamina osećanja i razgovaram s njom, ipak nisam kao tata. Ljubav između muža i žene je najjača stvar na ovom svetu, mora da je dragocenija od ljubavi između članova porodice. Lice mi se zacrveni zbog ove drske pomisli iako sam sama, pa zagladim kosu mokrim rukama. Dok perem pirinač, mama mi se učini slatka i jadna, i pomislim kako je moram ceniti svim srcem. Odmah ću rasplesti kosu i tako će se ona izdužiti. Mama je oduvek mrzela moju kratku kosu pa bi joj bilo drago da je pustim da izraste i lepo je podignem u rep. Ali glupo je da uradim tako nešto samo iz sažaljenja prema mami. Odvratno. Kada bolje razmislim, moja nedavna razdražljivost u potpunosti je povezana s mamom. Želela bih da budem dobra ćerka koja je potpuno u skladu sa osećanjima svoje majke, ali takođe ne želim da budem loše raspoložena. Bilo bi najbolje da mama razume moja osećanja a da ja ne kažem ni reč, i da se opusti. Bez obzira na to koliko sam sebična, nikada neću učiniti ništa zbog čega bi mi se ljudi podsme-

vali, i zato što toliko volim mamu i ovu kuću, štitiću ono što je važno, koliko god da mi je teško ili da sam usamljena; mama može u potpunosti da veruje u mene i opusti se. Biću sjajna. Trudiću se koliko god budem mogla. To je za mene sada najveća radost i smatram to svojim životnim putem, ali mama uopšte ne veruje u mene i još uvek me tretira kao dete. Mama se veseli kad govorim destinjaste stvari, a pre neki dan, kada sam namerno iznela ukulele i pokazala joj koliko sam blesava, od sveg srca se razveselila i, glumeći, zadirkivala me: „O, je l' to kiša? Čujem kapi kiše!” Verovatno je mislila da mi se stvarno dopada ukulele, pa mi se plakalo. *Mama, ja sam već odrasla. Već znam sve o svetu. Ne brini se, možeš sa mnom razgovarati o bilo čemu. Možeš mi se poveriti o novčanim problemima – ako kažeš: „Pošto smo u ovakvoj situaciji, ne možeš ni ti”, nikada od tebe neću tražiti cipele. Biću jaka i skromna ćerka. Sigurna sam u to. Pa ipak...* Setim se pesme koja peva „Pa ipak...”, i zakikoćem se. Zatičem sebe kako zamišljeno stojim sa obe ruke u loncu i razmišljam o ovome i onome, kao budala.

Ne, ne može tako. Moram brzo da poslužim večeru gostima. Šta da radim sa onom velikom ribom? Iseći ću je barem na tri dela i marinirati je u *miso* pasti. Tako će sigurno biti ukusna. Hrana se mora spremati intuitivno. Ostalo mi je malo krastavca pa ga uzimam i prelivam ga *sanbaizu* sosom. Zatim, omlet kojim se ponosim. I još jedno jelo. O, da. Spremiću svoj „rokoko” recept. To je moj lični izum. U tanjir bih lepo i šareno aranži-

"Kuje jrgeno qm jeno 43.12.1940" → 8 februar 1941

rala jedno po jedno: šunku, jaja, peršun, kupus, spanać i šta god da je ostalo u kuhinji, a zatim bih sve to lepo servirala; ne zahteva mnogo truda i jeftino je, i mada nije ukusno, čini da trpeza izgleda kao veoma luksuzna i veličanstvena gozba. Senka trave od peršuna pada na jaja, a iz njega viri crveni koralni greben šunke, žuti listovi kupusa položeni su na tanjir kao latice božura ili lepeza od ptičijeg perja, a zeleni spanać izgleda kao pašnjak ili jezero. Kada bi se takva dva-tri tanjira stavila na sto, gosti bi se osećali kao u dvoru dinastije Lujeva. Naravno, ne baš tako; svakako ne mogu da spremim ukusnu gozbu, pa mogu da je učinim lepom bar na izgled i time zaslepim i prevarim goste. Kod hrane je najvažniji izgled. To je uglavnom dovoljno da nekoga prevari. Međutim, ovaj „rokoko“ recept zahteva veliku dozu umetničke veštine. Ako nemaš osećaja za kombinaciju boja, nećeš uspeti – to jest ako nemaš osećaja barem koliko i ja. Kada sam pre neki dan potražila reč „rokoko“ u rečniku, nasmejala me je njegoa definicija: bogati dekorativni stil, ali bez suštine. Dobar odgovor. Ima li u lepoti suštine? Čista lepota je uvek besmislena i nemoralna. To je sigurno. Volim rokoko.

POKOKO
doga
qm daz
ryutaku

→ 8. ФЕВРАЛЯ: ДУНАК ОЕ СЛУЖИТЕ РА
ГОЗНИМ САРТИЧ СТОП

Svaki put dok kuvam i redom probam, uhvatim me neka strašna praznina. Užasno se umorim i tmurna sam. Padnem u stanje prezasićenosti svim svojim naporima. Ništa me više ne zanima. Na kraju krajeva, koga je briga?, očajnički kažem sebi i, ne brinući se više o ukusu ili izgledu, pobacam

sve; odnosim jelo gostima sa izrazito nezadovoljnim izrazom lica.

Današnji gosti me posebno deprimiraju. Gospodin i gospođa Imaida iz Omorija i njihov sedmogodišnji sin Jošio. Gospodin Imaida, mada ima skoro četrdeset godina, svetlog je tena kao neki dečak – ne dopada mi se. Zašto puši cigarete *Šikišima*¹? Ako cigarete imaju filter, čine mi se nečistim. Cigarete su samo one bez filtera. Počinjem da sumnjam u karakter osobe ako puši *Šikišimu*. Gospodin Imaida uvek pogleda u plafon, izdahne dim i kaže: „Aha, aha, razumem...” Sada je nastavnik u večernjoj školi. Njegova žena je sitna, sramežljiva i prosta. Na svaki dosadan komentar grči se od smeha, savijena, lica gotovo prislonjenog uz pod od *tatamija*. Zar je toliko smešno? Nije u pravu ako misli da je elegantno da se tako usiljeno smeje. Ovakvi ljudi su najgori na svetu. Najprljaviji su. Kao sitni buržuji. Kao mali gnušni službenici. Čak su im i deca mala i drska, a u njima nema ni trunke poslušnosti ili vedrine. Potiskujem takve misli iako su one prisutne, klanjam se Imaidama, smejem se, razgovaram, milujem Jošija po glavi i govorim mu da je sladak, i obmanjujem sve potpunim lažima – možda su Imaide

¹ Cigare *Šikišima* proizvodila je Kancelarija za monopol nad duvanom i alkoholom Ministarstva finansija Japana od 1904. do 1943. godine. Proizvodnja cigara je prestala usled rata i nedostatka materijala za njihovu proizvodnju. Ove cigare smatraju se za cigare s najkraćim periodom proizvodnje i prodaje u Japanu. (Prim. prev.)

ipak bolje od mene. Svi jedu moj „rokoko” i hvale moje umeće, a ja sam tužna, ljuta i plače mi se, no trudim se da, koliko je to moguće, izgledam srećno i jedem zajedno s njima; pa ipak, zgadili su mi se uporni i priprosti komplimenti gospođe Imaide pa odlučim da prestanem da lažem i kažem istinu kakva jeste: „Ovo jelo nije nimalo ukusno! Ovo je bio očajnički pokušaj zato što nemamo ništa drugo.” Pa ipak, Imaide počnu da se smeju i pljeskaju rukama od zabave, govoreći mi kako je moj „očajnički pokušaj” uspešan. Toliko me je stid da poželim da bacim štapiće u činiju za jelo i zaplačem iz sveg glasa. Pokušavam da se suzdržim i primoravam se da se osmehnem, a mama, znajući tačno koliko sam tužna, a da bi se gospođa Imaida osećala bolje, kaže nešto baš bezveze: „Ovo dete postaje sve korisnije.” *Mama, nema potrebe da se toliko trudiš da ugodiš nekome kao što je gospođa Imaida.* Mama nije mama kada ima posla s gostima. Ona je samo jedna slaba žena. Zar je postala ovako pokorna otkad je tata otišao? To me je toliko unesrećilo da ne mogu ništa da kažem. *Molim vas, idite kući, idite kući. Moj tata je veliki čovek. Ljubazan je i ima sjajnu ličnost. Ako nas toliko ismevate jer tata nije ovde, molim vas, idite odmah kući.* Poželim to da kažem Imaidama. Međutim, ipak sam slaba pa ih uslužujem seckajući gospodinu Imaidi šunke i dodajući gospođi Imaidi ukiseljenog krastavca.

Kad završim s jelom, povlačim se u kuhinju i počinjem da čistim. Htela sam da što pre budem sama. Nisam želela da dosađujem, ali činilo mi se

da više nema potrebe da se prisiljavam da razgovaram ili da se smijem s takvim ljudima. Zaista nema potrebe da prema takvim ljudima budem ljubazna niti da im se dodvoravam. Ne. Neću više to da radim. Uradila sam sve što sam mogla. Zar nije čak i mama izgledala srećno da me vidi kako sam danas bila strpljiva i gostoprимljiva? Da li joj je to bilo dovoljno? Ne znam da li je bolje održavati jasnu razliku između sveta i sebe da bi se na prijatan način nosila sa stvarima i odgovarala na njih, ili se nikada ne kriti, uvek ostajati verna sebi, čak i kada o tebi govore loše. Zavidim onima koji su u prilici da ceo svoj život žive samo među ljudima koji su slabi, ljubazni i topli kao i oni sami. Ako možeš da prođeš bez poteškoća do kraja svog života, ne treba da se mučiš tražeći ih. Tako je bolje.

Nema sumnje da je dobro potisnuti svoja osećanja i naporno raditi za druge, ali ako bih morala da se smijem s ljudima poput Imaida i dajem im komplimente svaki dan do kraja svog života, verovatno bih poludela. Smešno, odjednom pomislim kako nikako ne bih mogla da odem u zatvor. Ne samo u zatvor nego čak ne bih mogla da budem ni sobarica. Ne bih mogla da budem ni supruga. Ne, biti supruga je drugačije. Da čvrsto odlučim da posvetim svoj život toj osobi, ma koliko bilo teško, kulučila bih i bila bih sjajna zato što bih imala dovoljno svrhe u životu, imala bih nade. To se podrazumeva. Radila bih od jutra do mraka, kao mala pčelica. Stalno bih prala veš. Nema ništa neprijatnije nego kad se prljava ode-

ća nagomila. To me čini toliko nespokojnom i ne dâ mi mira, kao da sam postala histerična. Ne bih mogla da se smirim i da sam mrtva. Kada operem svu prljavu odeću i okačim je za žicu, osećam se kao da tek tad mogu da skončam.

Imaide odlaze. Imaju neka posla, pa mama kreće sa njima. Mama je pristala da ih prati i ovo nije jedini put da je Imaide na neki način iskorišćavaju, ali njihova bahatost je toliko užasna da poželim da ih ošamarim. Ispraćam ih do kapije i dok gledam zamračeni put, dođe mi da zaplačem.

U poštanskom sandučetu su večernje novine i dva pisma. Jedno je od Macuzakaje¹ mami, obaveštavaju je o rasprodaji letnje robe. Drugo je od rođaka Đundija meni. Ovoga puta će biti prebačen u puk u Maebašiju. Njegova poruka je kratka: da pozdravim mamu. Ne može se očekivati da oficiri imaju tako divan život, ali ipak zavidim njihovom rigorozno efikasnom i disciplinovanom svakodnevnom životu. Smatram da im je lako zato što im je sve tačno određeno. Na primer, ako ne želim ništa da radim, ne moram ništa da radim – moje okolnosti su takve da bih mogla da činim loše stvari koliko poželim – a opet, ako želim da učim, imam neograničeno vreme to da radim, i ako poželim, mogu da dobijem šta hoću; mogu samo da zamislim koliko bi me smirilo da dobijem određeno ograničenje za svoje napo-

¹ Macuzakaja je jedan od glavnih lanaca tržišnih centara u Japanu, kao i jedan od najstarijih u svetu – osnovan je u Nagoji 1611. godine. (Prim. prev.)

re: odavde, dovde. Bila bih zahvalna kada bi me čvrsto ograničili. Pročitala sam u knjizi da vojnici na bojnopolju imaju samo jednu želju, želju da čvrsto zaspe, ali dok mi je žao zbog muka tih vojnika, takođe im i užasno zavidim. Tako je čisto i jednostavno, tako osvežavajuće čak i razmišljati o tome: osloboditi se bujice prljavih, komplikovanih i beskorenih misli, i samo žudeti za snom. Kada bih i ja živela vojničkim životom i bila strogo disciplinovana, možda bih postala jasnija i lepša ćerka. Čak i bez vojničkog života, postoje poslušni ljudi kao što je Šin, ali ja, ja sam užasna devojčica. Ja sam loše dete. Šin je Đundijev mlađi brat i istih smo godina, ali kako je on ispaao tako dobro dete? Volim Šina više od bilo koga u porodici, ne – više od bilo koga na svetu. Šin je slep. Tako je mlad, a ipak je oslepeo. Kakav je osećaj biti sam u svojoj sobi u ovako mirnoj večeri? Mi možemo da čitamo knjigu ili posmatramo pejzaž kako bismo donekle prikrili usamljenost, ali Šin to ne može. On samo ćuti. Šin uči više nego bilo ko drugi i dobar je i u plivanju, ali pitam se kakvi su za nje ga usamljenost i bol? Sinoć sam, razmišljajući o Šinu, legla u krevet i zatvorila oči na pet minuta. Čak i samo ležanje u krevetu zatvorenih očiju, pet minuta je bilo toliko dugo da nisam mogla da dišem, ali Šin ništa ne vidi ni ujutru, ni po danu, ni uveče, dan za danom, mesec za mesecom. Bila bih srećna kada bi se žalio, razbesneo se ili bio sebičan, ali Šin ništa ne kaže. Nikad ga nisam čula da se žali ili govori loše o ljudima. Štaviše, uvek

vedro govori i ima nevin izraz lica. Srce me zbog toga još više zaboli.

Čistim sobu dok razmišljam o raznim stvarima, a onda zagrejem vodu u kadi. Dok se bavim kadom, sedim na kutiji s mandarinama i završavam sve svoje domaće zadatke uz svetlost uljane lampe. Kada još uvek nije spremna pa ponovo čitam *Bokuto kitan*.¹ Činjenice u knjizi uopšte nisu neprijatne niti prljave. Međutim, u pojedinim delovima primetna je autorova pretencioznost, zbog čega se setim koliko je staromodan i nepouzdan. Možda zato što je star. Ali strani pisci, ma koliko stari bili, hrabrije i snažnije vole svoje teme. Tako nema oštine. Ovo delo je, međutim, jedno od boljih u Japanu. Prilično iskrena i tiha povučenost u srcu dela je osvežavajuća. Ovo delo mi se dopada zato što je najzrelije među delima tog autora. Čini mi se da on ima veoma izražen osećaj odgovornosti. Njegova snažna vezanost za japanski moral čini da dela budu prilično reakcionarna i neobično gruba. Ljudi koji previše duboko vole skloni su lošim postupcima. Namerno stavljaju masku opakog demona, što zauzvrat slabi njihov rad. Međutim, u ovom *Bokuto kitanu* postoji usamljena i nepomična snaga. To mi se dopada.

Voda u kadi se ugrijala. Palim svetlo u kupatilu, skidam kimono, širom otvaram prozor i u tišini se potapam u vodu. Zeleni listovi udike proviruju kroz prozor i svaki list se sija na sve-

¹ Čudna priča sa istočne strane reke (漫東綺譚), autora Nagaija Kafua (1879–1959). (Prim. prev.)

MYUKO
(ayupou)
yutou
Kafue

tlosti lampe. Na nebu svetlucaju zvezde. Koliko god puta da pogledam, ne prestaju da svetlucaju. Kada pogledam nagore i zagledam se u zvezde, ne vidim bleđu belinu svog tela, ali ipak mogu da je donekle osetim negde u svom vidnom polju. Pa ipak, u tišini mi se čini da je drugačija od beline koju sam imala kada sam bila mala. Nepodnošljiva je. Moje telo nije povezano s mojim osećanjima, raste samo od sebe, i to me zbunjuje i nepodnošljivo mi je. Rastužuje me to što ne mogu da uradim ništa u vezi s činjenicom da brzo postajem odrasla osoba. Zar ne mogu ništa da uradim osim da dozvolim da se to dogodi, da mirno sedim i gledam kako odrastam? Želim da zauvek imam telo kao neka lutka. Premda pokušavam da se pretvaram da sam dete i šljapkam po vrućoj vodi, i dalje imam taj ružan osećaj. Teško mi je, osećam se kao da sada nemam više razloga da živim. Uplaši me zvuk drugog dečjeg glasa koji s polja iza bašte kroz poluplać doziva: „Seko!“ Iako ne doziva mene, zavidim toj „seki“ za kojom dete čezne. Da imam i samo jednog mlađeg brata koji bi čeznuo za mnom i obožavao me, ne bih iz dana u dan živela sramno i izgubljeno. Imala bih mnogo više svrhe u životu, i bila bih spremna da ceo život posvetim bratu. Zaista, izdržala bih sve teškoće. Jako bih se naprezala skroz sama, pa bih se onda sažalila na sebe još više.

Izlazim iz kade i odlazim u baštu; zvezde su me večeras iz nekog razloga zainteresovale. Čini se kao da padaju. O, leto je uskoro tu. Svuda

krekeću žabe. Pšenica šuška. Koliko god puta da pogledam gore, svetluca mnogo zvezda. Bilo je to prošle godine, ne, ne prošle, već pretprošle godine: navaljivala sam da želim da idem u šetnju i tata je, mada je bio bolestan, krenuo sa mnom. Večno mladi tata. Dobri tata, koji me je naučio pesmi na nemačkom koja ide: „Dok ti ne bude sto, a meni devedeset i devet godina...“, pričao mi o zvezdama, improvizovao pesme, šetao sa mnom noseći štap, pljuckajući i neprestano trepćući. Kada ćutke pogledam u zvezde, jasno ga se setim. Od tada je prošlo godinu-dve, a ja sam s vremenom postala rđava ćerka. Počela sam da mnogo, mnogo tajni čuvam za sebe.

Vraćam se u sobu, sedam za svoj sto i, dok glavu držim nalakćenu, posmatram ljiljan na stolu. Lepo miriše. Dok ga mirišem, ne osećam se nimalno tužno, čak ni kada sam sama, ni kada mi je dosadno. Kupila sam ovaj jedan ljiljan sinoć kod cvećara na povratku iz šetnje do stanice, a od tada mi se soba čini kao potpuno drugačija; čim otvorim klizna vrata, odmah mogu da osetim osvežavajući miris ljiljana – mnogo mi pomaže. Gledajući ga tako, sigurna sam se da je taj ljiljan veličanstveniji čak i od Solomona¹, i po fizičkom doživljaju i kao osećaj. Odjednom se setim prošlog leta u Jamagati. Kada sam išla u planine, izne-

¹ Solomon je bio treći kralj Izraela i čuven je po svojoj mudrosti, bogatstvu i snazi. Pojavljuje se u mnogim legendama i veoma je cenjena ličnost u sve tri avramske religije. (Prim. prev.)

nadila sam se i oduševila izobiljem ljiljana koji su cvetali na litici. Ali, znala sam da ne mogu da se popnem uz strmu liticu, tako da bez obzira na to koliko sam bila očarana njima, nisam mogla ništa da uradim sem da ih gledam. A onda, nepoznati rudar koji se zatekao u blizini ćutke se popeo na liticu i za tren oka mi doneo više ljiljana nego što sam mogla da držim u rukama. A zatim mi je dao da ih sve držim, nimalo se ne osmehnuvši. Bilo ih je tako, tako mnogo. Mislim da niko nikada nije dobio toliko cveća, bez obzira na to na koliko velikoj bini ili u koliko velikoj sali za venčanje bio. Bio je to prvi put da sam dobila vrtoglavicu od mirisa cveća. Nikako nisam mogla da vidim ispred sebe dok sam obema rukama jedva držala taj veliki, ogromni beli buket cveća. Šta sada radi taj ljubazni, krasni, mladi rudar? Otišao je na opasno mesto da bi mi ubrao cveće, i mada je to bilo sve, kada vidim ljiljane uvek se setim rudara.

Otvorim fioku svog stola i, dok preturam po njoj, nalazim lepezu od prošlog leta. Na njenoj beloj hartiji iscrtana je žena iz ere Genroku¹ kako nepristojno sedi a pored nje dodata su dva zelena ljoskavca. Ova lepeza odiše prošlogodišnjim letom. Život u Jamagati, voz, *jukata*,² lubenica, reka, cvrčci, zvončići. Odjednom poželim da ponesem lepezu i vozim se vozom. Lep je osećaj kada otvo-

¹ Era Genroku (1688–1703) smatra se mirnim i prosperitetnim periodom japanske istorije, kada su umetnost i arhitektura procvetale. (Prim. prev.)

² *Jukata* je tanak letnji kimono. (Prim. prev.)

riš lepezu. Okosnica lepeze se razdvaja i ona odjednom postaje laka kao pero. Dok je neprekidno sklapam i rasklapam, mama se vraća kući. Lepo je raspoložena.

„Uf, baš sam umorna“, kaže, ali ne izgleda tako. Ona voli da se bavi tuđim poslovima, pa nema na šta da se žali.

„Znaš, bila je to komplikovana priča“, prepričava mi dok skida kimono i ulazi u kadu.

Nakon što izađe iz kade, dok zajedno pijemo čaj, mama se čudno smeška pa se zapitam šta će sada reći. „Od pre neki dan pričaš kako želiš da pogledaš *Bosonogu devojčicu*,¹ zar ne? Ako toliko želiš da ideš, možeš. U zamenu, molim te, izmasiraj mami ramena večeras. Biće zabavnije ako izlazak treba da zaradiš.“

Želim da pogledam *Bosonogu devojčicu*, ali sam se u poslednje vreme samo igrala, pa oklevam. Mama je to razumela i rekla mi šta da uradim da bih pobednički mogla da odem u bioskop. Toliko sam srećna i volim je pa se nasmešim.

Kao da je prošlo mnogo vremena otkako sam ovako provela noć sama s mamom. Jer, mama ima mnogo prijatelja. Mora jako da se trudi da ne bude podsmeh svetu. Kada joj ovako masiram ramena, toliko dobro osećam njen umor da se on prenosi i na moje telo. Dobro ću se brinuti o njoj. Stidim se što sam joj potajno zamerila kada su

¹ *Bosonoga devojčica* (裸足の少女) japanski je naziv filma Mariša, češkog režisera Jozefa Rovenskog iz 1935. godine. (Prim. prev.)

Imaide malopre bile ovde. *Izvini*, zaustim da kažem. Uvek mislim samo na sebe, pa ipak dozvoljavam mami da me mazi do mile volje, a onda zauzmem tako nepromišljen stav prema njoj. Ne mogu da zamislim kroz koliko bola i patnje mora da prođe svaki put kada to uradim, ali izbegavam da razmišljam o tome. Otkad tate nema, mama je postala stvarno slaba. I sama potpuno zavisim od mame, pričam kako me nešto boli, kako nešto ne mogu da podnesem, ali ako se mama imalo osloni na mene, osećam se kao da sam videla nešto odvratno i prljavo, što je stvarno previše sebično od mene. I mama i ja smo ipak iste: slabe žene. Od sada želim da budem zadovoljna životom s mamom, samo nas dve, da uvek pazim na njena osećanja, da razgovaramo o prošlosti, o tati, da barem jedan dan bude posvećen samo mami.

Na ovaj način želim da osetim da moj život ima lep smisao. U srcu se brinem za mamu i trudim se da budem dobra ćerka, ali moji postupci i reči pokazuju da sam samo jedno sebično dete. Pored toga, ovih dana nisam nimalo čista kao dete. Prljava sam i puna srama. Šta znači patiti, biti zabrinut, usamljen, tužan? Jednostavno rečeno, umirati. Dobro razumem šta znači, a opet ne mogu da smislim nijednu imenicu niti pridev koji je sličan. Samo se uznemirim i na kraju planem. Žene su u prošlosti bile nazivane robinjama, crvima koji ne misle na sebe, lutkama i ružnim rečima, ali za razliku od mene, bile su mnogo, mnogo ženstvenije, u najboljem smislu te reči, bile su smirene,

bile su mudre da se nose sa svojom pokornošću s lakoćom, poznavale su lepotu istinskog samopožrtvovanja, razlikovale su radost služenja bez išeg zauzvrat.

„O, dobra moja maserka! Ti si genije“, mama me zadirkuje kao i obično.

„Je l' tako? To je zato što to činim od srca. Ali, znaš, masaže nisu moja jedina veština. Da je tako, bila bih obeshrabrena. Imam mnogo više dobrih osobina.“

Rekla sam ono što iskreno mislim – bilo je tako osvežavajuće čak i za moje uši; u protekle dve ili tri godine nikada nisam mogla da kažem nešto tako jednostavno i otvoreno. Radosna sam zbog mogućnosti rođenja novog, smirenijeg *ja*, onog koje se pojavljuje nakon što jednostavno prihvatim svoje mesto u svetu.

Večeras sam mami na više načina izrazila zahvalnost, a posle masaže ću joj kao bonus pročitati malo *Srca*.¹ Kada vidi da čitam ovakve knjige, mama napravi izraz lica kao da joj je laknulo, ali pre neki dan, kada sam čitala Keselovu *Lepoticu dana*,² nežno je uzela knjigu od mene, bacila pogled na korice i napravila veoma sumornu grimasu; ćutke mi je, bez ijedne reči, odmah vratila knjigu, ali sam se oneraspoložila i više nisam imala želju da na-

¹ *Srce* (ital.: *Cuore*, 1886), dečji roman italijanskog pisca Edmonda de Amicisa (1846–1908). Glavni likovi su Enriko i Garone. (Prim. prev.)

² *Lepotica dana* (*Belle de jour*, 1928), roman francuskog pisca Žozefa Kesela (1898–1979). (Prim. prev.)

stavim da čitam. Nisam bila sigurna da li je mama ranije čitala *Lepoticu dana*, ali sam i uprkos tome mogla to da pretpostavim. Noću, kada u tišini sama čitam *Srce*, moj glas je jak i smešan pa ponekad dok čitam zvučim blesavo i sramota me je od mame. Oko nas je prilično tiho pa je još više smešno. Kad god čitam *Srce*, osećam isto ono uzbuđenje kao kada sam ga čitala kao mala, i osećam kao da mi srce postaje čestitije i čistije, i da je to dobro, ali se iznenadim kad otkrijem da se čitanje naglas mnogo razlikuje od čitanja u sebi. Međutim, mama se rastuži i plače zbog Enrika i Garonea. Moja mama je sjajna i divna mama, kao Enrikova.

Mama prva odlazi na spavanje. Mora da je veoma umorna jer je ustala rano jutros. Nameštam joj *futon* i ušuškavam je. Mama zaspi čim legne u krevet.

Ja zatim odlazim da u kupatilu operem veš. U poslednje vreme imam čudnu naviku da krenem da perem veš oko ponoći. Osećam se kao da je šteta da na to gubim vreme tokom dana, ali možda i nije tako. Kroz prozor mogu da vidim mesec. Zaškiljim i nežno se nasmešim mesecu dok perem veš. Mesec se pravi da to ne vidi. Odjednom poverujem da u ovom istom trenutku neka jedna i usamljena devojka isto ovako pere veš i osmehuje se mesecu, stvarno mu se osmehuje, mogu da zamislim kuću na vrhu planine u dalekom selu i jednu devojku koja kasno u noć pere veš na zadnjem ulazu kuće, a zatim i devojku mojih godina koja u hodniku prljavog stana pariske stračare sa-

ma pere već i osmehuje se mesecu; boje mi tako živo i jasno padaju na pamet, kao da ih zaista, bez i najmanje sumnje, vidim kroz teleskop. Niko ne razume našu patnju. Kada odrastemo, možda ćemo moći da pamtimo svoju patnju i jad kao nešto smešno, ali dok ne odrastemo, šta da radimo sa svojim životom tokom ovog dugog, neprijatnog razdoblja? To nam niko ne može reći. Zar je ovo bolest poput malih boginja koju samo treba da „preležimo”? Ali, postoje ljudi koji umiru od malih boginja, a postoje i oni koji oslepe. Ne treba nas ostaviti da ih „samo preležimo”. Svaki dan smo toliko depresivne i ljute pa na kraju možemo zalutati, izopačivši se toliko da se ne možemo vratiti nazad, i tako provesti ostatak života u haosu. Postoje i oni koji počinu samoubistvo iz obzira prema drugima. A posle toga, svet bi govorio: „Joj, da je samo malo duže živela, razumela bi. Da je samo još malo porasla, prirodno bi shvatila”, o, koliko bi im bilo žao! Mi bismo patile i patile, i mada bismo jedva trpele i potrudile se da saslušamo šta svet ima da nam kaže, on bi nam samo ponavljao neku bezveznu lekciju i tešio nas, a mi bismo uvek doživljavale istu sramotu odbačenosti. Mi nikako ne živimo u trenutku ali ako nam neko pokaže na daleku planinu i kaže da je pogled lep ako odemo tamo, znamo da je to sigurno tako i nikako nije laž, ali ako nas stomak sad jako zaboli i neko nam kaže: „Hajde, hajde, izdrži još malo pa ćeš uspeti da stigneš do vrha”, to znači

da on ignoriše naš bol. Neko mora da nije u pravu. Vi grešite.

Završavam s pranjem veša, očistim kupatilo i kad krišom otvorim klizna vrata svoje sobe, osetim miris ljiljana. Osećam se osveženo. Postajem čista u duši i osećam se kao uzvišeni nihilista. Dok se tiho presvlačim u spavaćicu, mama, za koju sam pretpostavljala da mirno spava, iznenada nešto kaže zatvorenih očiju, što me iznenadi. Mama ponekad ume da uradi tako nešto i da me uplaši.

„Rekla si mi da želiš letnje cipele, pa sam danas otišla u Šibuju da ih pogledam. I cipele su poskupele.”

„U redu je, ne želim ih toliko.”

„Ali, nećeš imati šta da obuješ?”

„Neću.”

I sutra će biti isti dan kao danas. Sreća nikada neće doći. Znam to. Ali, bilo bi lepo da legnem u krevet verujući da će doći, da će doći sutra. Namerno se bacam na *futon*. Ah, lep osećaj. *Futon* je hladan tako da mi je na leđima baš kako treba, a ja osećam olakšanje. Sreća dolazi jednu noć sa zakašnjenjem. Sećam se te izreke kroz maglu. Čekaš i čekaš sreću dok na kraju više ne možeš da izdržiš i izletiš iz kuće, a već sledećeg dana u tu napuštenu kuću dolazi vest o čudesnoj sreći, ali tada je kasno. Sreća dolazi jednu noć sa zakašnjenjem. Sreća...

Čujem Smrdu kako hoda u bašti. Njegovi koraci imaju karakterističan zvuk, *tap tap tap tap*. Desna prednja noga mu je malo kraća, a noge su mu

Сигурно
нот
перачко

raširene ko u raka, tako da u njegovim koracima ima određene usamljenosti. Često se pitam šta radi šetajući po bašti usred noći. Jadni Smrda. Jutros sam bila bezobrazna prema njemu, ali sutra ću biti nežna.

Imam tužnu naviku da pokrijem lice obema rukama, jer inače ne mogu da spavam. Pokrijem lice i mirujem.

Čudan je osećaj dok padam u san. Kao kada karaš ili jegulja vuku strunu koju držim, teška, olovna sila snažno mi povlači glavu a ja tromo tonem u san, malo popustivši strunu. Onda se odjednom povratim. Uхватim je jače. Tonem u san. Ponovo malo popustim strunu. Tako ponovim tri-četiri puta, a onda, prvi put, stegnem čvrsto, ovoga puta do jutra.

Laku noć. Ja sam Pepeljuga bez princa. Znaš li gde se nalazim u Tokiju? Više se nećemo videti.

LISTOVI TREŠNJE I TAJANSTVENA FRULA

Prevod s japanskog
Divna Tričković

1939.

Kad god opadne cvet i ovako ozelene trešnje, ja se setim – pripovedala je ta starija gospođa – desilo se to pre 35 godina, dok je otac još bio među živima, a moja porodica, ako može tako da se nazove jer smo, od kada je majka sedam godina ranije, kada sam ja imala trinaest, već bila otišla na onaj svet, nas troje, tata, ja i mlađa sestra, živeli sami u jednom gradu s tvrđavom uz Japansko more sa oko dvadesetak hiljada ljudi u provinciji Šimagane, gde je otac, kada mi je bilo osamnaest, a sestri šesnaest, dobio premešaj za direktora srednje škole i gde smo, kako nismo našli prikladnu u gradu, iznajmili kuću s dve sobe pri jednom hramu izgrađenom blizu planina, na obodu grada, u kojoj smo živeli šest godina, sve dok otac nije bio ponovo premešten u srednju školu u Macue. Ja sam se udala tek pošto smo stigli u Macue, u svojoj dvadesetčetvrtoj jeseni, što je u ono vreme bilo prilično kasno. Iako je bilo brojnih provodadžisanja, nije mi se dalo da se udam znajući da zato moram da odbacim svoju

porodicu, koja bi se verovatno potpuno raspala da sam i ja otišla, jer je majka rano umrla, a otac bio tvrdoglavi zagriženi učenjak koji ništa nije znao o društvenim stvarima. Da je barem sestri bilo dobro, bilo bi mi lakše, ali, avaj, sestra je, za razliku od mene, bila izuzetno lepa, duge kose i veoma lepo građena, prava slatka devojka, ali je bila slaba, i umrla je u proleće druge godine od premeštaja u taj stari grad, kada sam ja imala dva-deset, a ona osamnaest godina. Iz tog doba je ova priča. Još dosta ranije sestri je postalo loše. Zahvatila ju je teška bolest, bubrežna tuberkuloza, a kada smo mi primetili već su joj oba bubrega bila načeta, pa je lekar ocu bez uvijanja rekao da joj je ostalo svega stotinak dana. Nije bilo pomoći. Dok smo mi morali ćutke da posmatramo, prošlo je mesec dana, pa dva, i uskoro se približavao stoti dan. Sestra je, ništa ne sluteći, ležala po celi dan u krevetu, ali je bila prilično dobro raspoložena, sve pevajući, šaleći se i praveći se mazna preda mnom, a meni bi po celom telu prolazili žmarci kao da mi neko zabada igle u grudi i činilo mi se da ću poludeti pri samoj pomisli da će ona za još 30, 40 dana izvesno umreti. Mart, april, maj, tako je. Sredinom maja, taj dan neću zaboraviti.

Polje i planine bili su nagizdani novim zelenilom, koje je bujalo tako toplo da je čovek mogao poželeti da se naskroz svuče, i sunce je tako sijalo da su mi oči žmirkale dok sam poljskim putem hodala sama, zgrčena tela i klonule glave, sa rukom zadenućom o pojas, i mislima mučnim,

od kojih nisam mogla ni da dišem. Prolećna zemlja ispod mojih stopala poče da se trese i nejasan ali jak, užasan zvuk, koji kao da je dopirao od ogromnih bubnjeva iz podzemlja pakla poče tako da odjekuje bez prestanka, da sam ja, od tog strašnog zvuka, ne shvatajući o čemu se radi, stvarno posumnjala kako sam poludela i tako sam se ukočila da nisam mogla ni da mrđnem, a onda sam iznenada – A! – vrisnula, i nisam više mogla da stojim već sam se srušila pravo na travu i iz sveg glasa zaplakala.

Posle sam saznala da je taj užasan i čudan zvuk poticao od artiljerije sa ratnih brodova za vreme Velikog pomorskog rata u Japanskom moru. Bilo je to usred velike pomorske ofanzive pod vođstvom admirala Togoja, čija je namera bila da jednim udarcem zbriše ruske baltičke jedinice. Baš u ovo vreme. Dan mornarice i ove godine samo što nije došao. U onom gradu na obali mora, dok su brujali zvuci artiljerije, ljudi mora da su strahovali za sopstvene živote, a da ja o tome ništa nisam znala, već sam udubljena u misli o sestri i upola luda od brige, pomislila da su to neki zlokobni bubnjevi iz pakla i dugo, dugo na poljani, ne dižući glavu, plakala. Kada je već sunce krenulo da zalazi, konačno sam ustala i odsutno se, kao mrtva, vratila u hram.

– Seko, zvala me je. I sestra je u to vreme, žalosno smršala i bez snage, počela da shvata da neće još dugo živeti i nije mi više, kao ranije, razmaže-

no zadavala nemoguće probleme, što me je činilo još ogorčenijom.

– Seko, kad je stiglo ovo pismo?

Jasno sam osetila kako mi je zastala knedla u grlu i iz lica nestala sva krv.

– Kad je stiglo? – nevino će sestra. Povrativši se, odgovorih:

– Sad malopre. Dok si ti spavala. Smešila si se u snu. Tiho sam ti ostavila pored jastuka. Nisi ni primetila, je l' da?

– Ne, nisam, – u neosvetljenoj sobi koju je sustizao večernji sumrak, sestrin osmeh bio je bled i lep – Seko, pročitala sam ovo pismo. Čudno. Ja tog čoveka ne znam!

Kako ga ne bi znala!? Ja znam tog muškarca što se zove M. T. pošiljaoca tog pisma. Dobro ga znam. Ne, nisam ga srela, ali sam pre pet-šest dana sređujući krišom sestrinu komodu na dnu jedne fioke pronašla skrivena pisma čvrsto uvezana zelenom vrpcom i, iako znam da se to ne sme, razvezala vrpcom i pogledala. Bilo je tu oko tridesetak pisama i sva su bila od tog gospodina M. T.-a. Na koverti ime gospodina M. T.-a nije pisalo. Ali je zato jasno pisalo u pismima. Štaviše, na kovertama su umesto pošiljaoca bila potpisana razna ženska imena, i to sve imena sestrih pravih drugarica, pa ni ja ni tata nismo ni u snu posumnjali da se ona tako dugo dopisuje s nekim muškarcem.

Sigurno je taj oprezni čovek pod imenom M. T. sestru ispitao za imena mnogih njenih prijateljica

koja je koristio jedno po jedno kad je slao pisma. Podrazumeva se da sam u sebi bila zaprepašćena takvom smelošću mladih, i celim sam telom drhtala od straha zamišljajući šta bi bilo kada bi onaj naš strogi otac saznao, međutim, dok sam po hronološkom redu čitala pisma sustiže me nekakvo uzbuđenje, koje me je nagnalo da se povremeno budalasto smejujim, da bih dok sam stigla do kraja i sama osećala kao da se za mene otkrio jedan novi, ogroman svet.

I ja sam, u to vreme tek u dvadesetoj, osetila razne patnje koje mlada devojkica ne bi mogla ni da iskaže. Preko trideset pisama pročitala sam u jednom dahu, brzinom kojom potok juri niz poljanu u planini, ali sam nehotično ustala kada sam počela da čitam poslednje pismo od jeseni prošle godine. Mora da je takav osećaj kada te grom udari. Zapanjila sam se toliko da samo što se nisam prevrnula. Sestrina ljubav nije bila samo stvar srca. Još se nepriličnije razvijala. Spalila sam pisma. Sve do jednog! M. T. je živio u našem gradu kao siromašni pesnik i kukavički ju je ostavio kada je saznao da je bolesna, a u tom poslednjem pismu je hladno pisao 'hajde da zaboravimo jedno na drugo' i druge okrutnosti, međutim, zbog toga je moja sestra mogla da, ako samo ja nikome dok sam živa ne kažem, umre ovakva kakva jeste, lepa devojkica, pošto po svemu sudeći posle toga više nije pisao. Tugu sam zatvorila u srcu sa uverenjem da niko o tome ništa ne zna, ali s tim saznanjem mi je bilo još više žao sestre i od ra-

znoraznih budalaština koje su mi padale na pamet osećala sam se kao u živom paklu, gde mi slatkokisela, odvratna težina probada srce, što razumeju samo devojke u tim godinama. Patila sam u sebi kao da je taj užas mene zadesio. U ono vreme ni ja, stvarno, nisam bila sva svoja.

– Seko, vidi, pročitaj. Ja to ništa pod milim Bogom ne razumem.

Mrzela sam iz dubine duše sestrinu neiskrenost.

– Je li smem? – pitajući tihim glasom, uzeh pismo od sestre dok su mi se prsti tresli od zaprepasćenosti. Ne moram ni da čitam, ja znam šta piše u ovom pismu. Ali ja ga moram pročitati s neupućenim izrazom lica. U pismu je ovako pisalo. Pažljivo prateći red po red, pročitah pismo naglas.

Molim Vas da mi danas oprostite. Do sada sam trpeo i nisam Vam pisao samo zbog toga što nisam imao dovoljno vere u sebe. Siromašan sam i bez umeća. Ne mogu Vam baš ništa pružiti. Teško mi je što sem reči, bez trunke laži ali i dalje samo reči, nemam ništa drugo čime bih Vam iskazao svoju ljubav. Nisam Vas zaboravio ni jedan jedini dan, ma ni u snu. Ali šta bih ja Vama mogao pružiti? Ta tuga naterala me je da pomislim da se rastanemo. Što Vaše muke budu bile veće i moja ljubav dublja, to će mi biti teže da Vam se približim. Shvatate li? Ni je da sada samo izmišljam opravdanja. Došao sam do toga iz nekog subjektivnog osećaja odgovornosti. Međutim, bila je to greška. Sasvim sam pogrešio. Molim Vas, oprostite mi. Samo sam u svojoj

sebičnosti želeo da za Vas budem idealan čovek. Mi ljudi smo usamljena i nemoćna bića, ali sada verujem da, ako Vam pošaljem ovakve iskrene reči, mogu živeti dostojan život, skroman i lep. Koliko god da je to što imam malo, mislim da treba da se trudim stalno, koliko god je u mojoj moći, da to i ostvarim. Neka je to samo struk maslačka – pokloniću Vam ga bez stida, jer sada verujem da je to najmuževnije, najhrabrije što mogu. Neću više bežati. Ja Vas volim. Svakog, baš svakog da na slaću Vam svoje pesme. I svakog, baš svakog dana ću Vam ispod ograde svirati frulu. Sutra uveče u šest sviraću Vam na fruli vojni marš. Ja odlično sviram! U ovom trenutku to je jedino što Vam mogu pružiti. Nemojte se smejati. Ne, ipak se smejte. Budite radosni. Bog odnekud sigurno posmatra. Ja u to verujem. Oboje smo, i Vi i ja, Božja deca. Sigurno ćemo imati lepo venčanje.

Čežnjivo čekajući
Cvet ovogodišnje breskve
Slušao sam o njegovoj belini
– a ovaj je crveni

Učim i sve ide svojim tokom. Pa, do sutra.

M.T.

– Seko, znam ja! – promrmlja sestra zvonkim glasom – hvala ti, seko, to si ti napisala, je l' da?

Htela sam od sramote da sebi počupam svu kosu i ono pismo iscepam u paramparčad. Da u zemlju propadnem, to je, mislim, pravi izraz. Ja ga

jesam napisala. Ne mogavši više da gledam sestrine muke, odlučila sam da joj svakog, do poslednjeg dana pišem pisma podražavajući M. T.-a, da se trudim oko loših stihova, i da uveče u šest krišom izlazim napolje kod ograde i sviram frulu.

Bilo me je sramota. Stidela sam se što sam napisala čak i tu lošu pesmu. Potresena, nisam mogla odmah ni da odgovorim.

– Seko, ne brini se – čudno smirena sestra se lepo, gotovo uzvišeno, smeškala. – Seko, ti si pročitala ona pisma uvezana zelenom vrpcom, zar ne? Ali, to je sve izmišljotina. Ja sam, ne znajući šta ću više od samoće, od jeseni prethodne godine pisala ta pisma sama sebi, adresirala ih i ostavljala u poštanskom sandučetu. Seko, ne ismevaj me. Mladost je vrlo važna. Od kad sam se razbolela to sam jasno shvatila. Ružno je sam sebi pisati pisma. Nečasno. Glupo. Bilo bi dobro da sam se ja stvarno smelo zabavljala s nekim muškarcem. Želela sam da me neko jako zagrlji. Seko, ja do dana današnjeg, ma kakav ljubavnik, nisam ni popričala sa nekim muškarcem van familije. Pa ni ti isto, zar ne? Ali, seko, mi smo pogrešile. Prepametno je sve to. Ah, ne želim da umrem. Žao mi mojih ruku, jagodica na prstima, kose. Mrzim što umirem. Mrzim!

Grudi mi se ispuniše i tugom, i strahom, i srećom, i stidom, da više ništa nisam razumela, i ja prilepih obraz uz sestrino omršavelo lice i samo mi suze pođoše dok sam je tiho grlila. U tom trenutku – ah! – začu se. Nisko i nejasno, ali zasigur-

no – vojni marš na fruli. I sestra je načuljila uši. Pogleda na sat – na satu šest. U neizrecivom strahu čvrsto zagrljene, nismo se micale načuljivši uši prema tom tajanstvenom maršu što je dolazio ispod trešnjinog lista iz dvorišta.

Bog postoji. Sigurno postoji. Verovala sam u to. Sestra je umrla za tri dana. Doktor je zbunjeno povio glavu u stranu, verovatno jer je izdahnula tako brzo i izuzetno tiho. Međutim, ja se nisam iznenadila. Verovala sam da je sve to Božija volja.

Sada – stidim se, ostarela i s raznim svetovnim željama. I moja vera je izbledela, jer ubrzo potom posumnjeh da je i ona frula možda bila očevo maslo. Pomislim čak da je, vrativši se sa posla u školi, iz susedne sobe prisluškiavao naš razgovor i sažalivši se, onakav strog, kakav je naš otac bio, ipak napravio šalu kao nikad u životu, ili je tako nešto ipak nemoguće? Da mi je otac još na ovom svetu mogla bih da ga upitam, ali ima sada već petnaest godina od kada njega nema. Ne, bila je to, sigurno, Božija milost.

Želela bih da sam s verom u to spokojna, ali nekako s godinama, iako znam da se to tako ne sme, želje rastu, a vera sve više bleđi.

PRICA SNEŽNE VEČERI

Prevod s japonskog
Mateja Matić

1944.

Tog dana je, sećam se, padao sneg od jutra. Gotove su bile pantalone naručene za moju rođaku Ocure, pa sam svratila do tetke u Nakano da ih odnesem. Dala mi je dve sušene lignje da grickam, i u povratku, kad sam stigla na stanicu Kićidođi, već se smračilo. Sneg je napadao više od pola metra i još uvek je, tiho, padao.

Nosila sam gumenjake pa sam, naprotiv, bila čak i oduševljena, namerno gazeći tamo gde je sneg dubok. Kad sam stigla do poštanskog sandučeta blizu kuće, shvatila sam da mi nema omota od novina pod pazuhom, u kome su bile lignje. Ja jesam trapava, ali ne dešava mi se toliko često da nešto ispustim. Ipak, te večeri mora da sam bila previše uzbuđena zbog napadalog snega, jer mi je ipak ispalo. Načisto sam se sneveselila.

Čudno je rastužiti se oko nečega kao što su dve lignje, ali htela sam da ih dam bratovoj ženi. Ona će, znate, dobiti bebu na leto. Čula sam da mnogo ogladniš kad ti je beba u stomaku. Moraš jesti za dvoje, i za sebe i za bebu. Za razliku od mene, ona

je lepa, i prava dama, pa je dosad lagano i pomalo jela, bez grickalica između obroka, baš „kao ptičica“. Međutim, u poslednje vreme često je gladna, pa kaže da ju je i stid, da joj se često prijede nešto sasvim čudno. Ja nisam zaboravila da je sad skoro, kad smo zajedno rasklanjale sudove posle večere, tiho rekla da joj je gorko, gorko u ustima, kako želi da gricka sušenu lignju ili nešto slično, pa kad sam iznenada dobila dve od tetke u Nakanou, radovala sam se što ću joj potajno ostaviti jednu, da pojede. Međutim, ispale su mi. Tužna sam.

Kao što već znate, živimo zajedno moj stariji brat, njegova žena i ja. Brat mi je čudak, pisac koji se bliži četvrtoj deceniji a nije slavan ama baš nimalo, i koji nikad nema para, i uvek govori kako mu je loše. Stalno leže, pa opet ustaje iz kreveta. Samo je na jeziku dobar. Oko svake sitnice nam galami, i uvek mi bude žao Kimiko, koja mora da radi i muške poslove, jer ovaj ništa ne pomaže po kući. Jednom sam mu to i rekla.

„Mogao bi ponekad da uzmeš torbu i odeš da kupiš povrće. Drugi domaćini ovde to uglavnom i rade.“

A on se odmah naduvao i zacrveneo.

„Budalo jedna! Nisam ja takav seljak! Kimiko, i ti slušaj i dobro zapamti. Makar pocrkali od gladi, ja ne radim nešto površno kao što je kupovina. Imaš to na umu. To ti je moj poslednji ponos!“

Lepo je to što je spreman da crkne od gladi, ali, u njegovom slučaju, ne razumem skroz da li je to-

liki patriota da ne može ni u kupovinu da ode od razmišljanja o svojoj zemlji, ili je samo lenj.

I tata i mama su mi iz Tokija, ali je tata dugo vremena bio zaposlen u službenoj kancelariji u Jamagati, u oblasti Tohoku, pa smo se i brat i ja rodili tamo. Kad nam je tata umro, ja sam bila tek malo dete, a brat je imao oko dvadeset godina. Mama me je uzela na leđa i nas troje smo se vratili u Tokio. I ona je umrla, prošle godine. Sad ovako živimo, bez „doma“ kojem bismo se vratili, pa nemamo ni selo ni rođake koji bi nam slali voće i povrće, kao što to imaju ostala domaćinstva ovde. A kao što rekoh, brat mi je čudak koji skoro uopšte ne komunicira sa spoljašnjim svetom. Nismo te sreće da od nekog dobijemo šta nam treba. Koliko bi li se Kimiko obradovala da dobije one dve sušene lignje? Znam da je sramotna stvar tugovati oko hrane, ali bilo mi je žao, i eto me opet na onom snežnom putiću kojim sam došla, tražim ih. Naravno, ne pronalazim ih. Dovoljno je teško uočiti bele, uvijene novine na belom putu, pokrivenom snegom – ja sam se vratila sve do stanice Kiciđođi, a nisam videla ni jedan jedini kamenčić. Uz uzdah sam podigla kišobran, i ugledala tamno večernje nebo.

Sneg je divlje plesao poput bezbrojnih belih svitaca. Prelepi su. Drvoredi pored puta, pokriveni teškim snegom, olabavili su grane i takođe, povremeno i neprimetno, uzdisali. Kao da sam u nekakvom svetu bajki. Na lignje sam potpuno zaboravila.

Odjednom, dosetila sam se nečega. Mogla bih Kimiko da donesem ovaj predivni predeo. Možda je to mnogo bolji poklon od dve lignje. Budalasto je ovoliko misliti o hrani. Stvarno me je, više, sramota.

Jednom mi je brat rekao da se pejzaži mogu sačuvati u ljudskim očima. Znaš kako kad zatvoriš oči nakon što si gledao sijalicu, i dalje je vidiš? E to ti je dokaz, ima jedna stara priča iz Danske o tome, govorio je. Njegove priče su uvek nepovezane i ne možeš im verovati, ali jedino sam za ovu mislila da je dobra priča, čak i da ju je on izmislio.

Davno, jedan danski lekar je radio autopsiju leša mladog mornara koji se nasukao. Kada je usmerio mikroskop u njegove oči, video je kako se u njima ogleda prizor toplog, porodičnog slavlja. Odlučio je da to ispriča svom prijatelju piscu, koji je na mestu smislio objašnjenje za ovaj čudnovati fenomen. Naime, nošen divljim talasima i prebijen tvrdom obalom, mornar se grčevito uhvatio za ivicu prozora jednog svetionika. Bio je veoma srećan, i pre nego što je krenuo da doziva u pomoć, provirio je kroz prozor. Ugledao je svetioničara i njegovu porodicu kako radosno započinju večeru, i shvatio da će, ako tada vikne „Upomoć!“, njihova radost i zabava biti upropašćeni. Čim je popustio i prestao da se drži, došao je veliki talas i odneo ga na obalu. Da, da, tako je, reče pisac, ovaj mornar je najbolji, najuzvišeniji čovek na svetu! Lekar se s tim složio, i sahranili su mornara kako mu priliči.

Želim da verujem u ovu bajku. Čak i da je naučno nemoguća, i dalje želim da verujem. Te snežne

večeri odjednom sam se prisetila ovoga, i poželela da utisnem ovaj zimski prizor u dubinu svojih očiju, vratim se kući i kažem joj: „Sestrice, pogledaj u moje oči! Neka tvoja beba postane lepa!”

Pre neki dan je Kimiko ovo rekla mom bratu, šaleći se:

„Bilo bi dobro da zakačiš slike lepih ljudi u moju sobu. Posmatrajući ih svaki dan, ima i ja da rodimo lepo dete.”

Moj brat je ovo ozbiljno shvatio i klimnuo glavom.

„A, prenatalna nega. I to je bitna stvar.”

Na zid je zalepio slike svetlucavih, opčinjavajućih pozorišnih maski dva muška lika, po imenu Sonđiro i Juki no Omote. Dotle je sve bilo u redu, ali je onda, između te dve fotografije, stavio sliku svoje ružne face i sve upropastio.

Čak ni inače tiha Kimiko nije mogla ovo da previdi, i upitala je mog brata kao da ga preklinje.

„Bar onu svoju sliku skloni, molim te. Zaboli me stomak kad je vidim.”

U svakom slučaju, uspela je da ga namoli da je skine. Ako gledaš u sliku mog starijeg brata, dete će ti ispasti malo majmunče, nema sumnje. Pitam se da li on misli da je zgodan, čak i sa tom zbrkanom glavom. Već mi je preselo razmišljanje o njemu. Za svoju bebu u stomaku, Kimiko želi da se nagleda što više lepih stvari. Utisnuću ovaj zimski predeo u svoje oči i obradovaću je, deset puta, sto puta više nego sušenom lignjom.

Pri povratku kući nagledala sam se prelepog snega koliko mi duša poželi, i utisnula ga, ne samo u dubinu svojih očiju već i u srce, u čistu, belu emociju koju ću doneti na dar. Stigavši, rekoh:

„Kimiko, vidi mi oči, pogledaj unutra. Veoma lep zimski predeo je svugde!”

„Šta? Šta reče da uradim?”, nasmejala se i stavila mi ruku na rame. „Šta si to uradila sa očima?”

„Moj brat nas je naučio, kako se ne sećaš? Naučio nas je da ono što smo gledali do malopre ostaje u našim očima.”

„Ah, njegove priče sam već zaboravila. Ionako su uglavnom sve laži.”

„Ta priča je jedina istinita. Bar to želim da poverujem, hajde, zato, pogledaj u moje oči. Nagledala sam se snega koliko hoćeš. Pogledaj ih. Bebi koju rodiš koža će biti isto bela i lepa.”

Kimiko me je, s tužnim izrazom lica, ćutke posmatrala.

„Ej.”

U tom trenutku, moj brat je izašao iz susedne sobe.

„Umesto da gledaš tako bezvezne oči kakve ima Šunko, pogledaj moje, biće stoput efikasnije.”

„Zašto? Zbog čega?” U tom trenutku sam ga mrzela toliko da sam pozelela da ga prebijem. „Lepo je rekla da oseti mučninu u stomaku kad tebe vidi.”

„Ma gde! Moje oči su gledale lepe zimske predele unazad dvadeset godina. Do dvadesete sam živeo u Jamagati. Sa Šunko smo se preselili u To-

kio dok još nije bila svesna ničega, pa ne zna koja je to lepota i galami oko nečeg ovako malog. Moje oči su videle sto puta, hiljadu puta lepše predele. Šta god ona kaže, bolji sam od nje."

Od muke sam umalo htela da zaplačem. Srećom, Kimiko mi je pomogla svojim tihim osmehom:

„Tako je, ali za tih hiljadu predela koji su lepi video si i stotine, hiljade prljavih i ružnih."

„Da, da, tako je. Mnogo je više negativnih stvari. Ah, pa zato su ti oči toliko žute!", rekoh.

„Derište drsko."

Nadurio se i ponovo povukao u svoju sobicu.

OSAN

Prevod s japanskog
Mateja Matić

1947.

1.

Prala sam sudove u kuhinji posle večere. Naprosto sam znala da je opet otišao da se smuca, kao što i inače radi. Skoro mi je ispao tanjir. Uzdahnula sam, protegnula se, i pogledala kroz prozor. Već je bio na ulici, obrasloj u bundevine rašljike, leđa bezosećajno okrenutih prema nama, u beloj jukati¹ i pojasa izbledeog od pranja. Polako je nestajao na večernjem svetlu, kao duh.

„Gde će tata?“, upita me ćerka bezazleno, dok je prala noge posle igranja u bašti. Imala je šest godina. Više je volela oca nego mene. Svake noći je pored njega rasprostirala posteljinu i legala pod istu mrežu za komarce.

„Ide u hram.“

To mi je prvo palo na pamet. Čim sam to izgovorila, shvatila sam kako zlosutno zvučim. Prošli su me žmarci.

„U hram? Što?“

„Sad je Obon,² ide da obiđe groblje.“

¹ Letnji kimono.

² Praznik mrtvih.

Kako sam lako slagala! A stvarno je bio trinaesti avgust, prvi dan svečanosti, i sve druge devojčice iz komšiluka obukle su se u lepe kimono-e i trčkale pred kapijama svojih kuća, mlatarajući dugim rukavima. Sva lepa odeća koju su moja deca imala je izgorela u bombardovanju. Nosila su šta i inače čak i za Obon.

„Hoće li se brzo vratiti?”

„Ne znam. Ako se lepo ponašaš, mislim da hoće.”

Ipak, činilo se da će opet prenoćiti negde drugde.

Masako je došla u kuhinju, pa je otišla u sobu, sela do prozora, i tužno gledala napolje. Onda je promrmrljala:

„Mama, procvetao mi je pasulj!”

Toliko su me dirnule njene reči da sam zasuzila.

„Gde? Aha, vidiš! Uskoro ćemo imati mnogo pasulja.”

Imali smo baštu kod ulaza. Nekada sam svašta sadila, ali sad imam troje dece; ne postizem više. Muž mi je nekada pomagao; sad je prestao da mari za bilo kakav rad oko kuće. Naš komšija se pažljivo starao o svojoj bašti i uzgajao razne povrćke. Pored njegove, naša je izgledala kao korov. Masako je posadila jedan pasulj iz onoga što smo dobili kao sledovanje i vredno ga zalivala dok nije proklijaao. Nije imala igračke, pa se ponosila pasuljem. Hvalila se njim i kad se igrala u komšiluku.

Ali nismo mi jedini propali. Gde god pogledaš ljudi su umorni, namučeni, a pogotovo u Tokiju.

Bezvoljno se kreću, kao da ih je život umorio. Sva imovina nam je izgorela, i svedeni smo na siromaštvo. Ali mene je brinulo nešto mnogo strašnije od siromaštva.

Muž je radio skoro deset godina za jedan vrlo poznat časopis u Kandi. Kad nam je rodbina ugovorila brak pre osam godina, već je postajalo teško naći kuću za iznajmljivanje. Na kraju smo našli jednu malu, usamljenu kuću usred polja, pored vozne linije Čuo. Tu smo živeli kad je počeo rat.

Bio je slabog zdravlja, pa je izbegao i regrutovanje u vojsku i radne akcije. Svakog dana je putovao u kancelariju od kuće. Blizu nas je bila jedna fabrika aviona. Kako se rat zaoštrio, bomba je pala u obližnji čestar bambusa i uništila nam jednu sobu, kupatilo, i kuhinju. Već nas je bilo četvoro (bio nam se rodio i sin Jošitaro), i nismo mogli dalje da živimo u toj ruini. Povala sam decu i otišla kod roditelja u Aomori, dok je on ostao radi posla.

Međutim, nije prošlo ni četiri meseca, a došao je red na Aomori da bude bombardovan. Sve što smo uz toliko muke poneli je izgorelo. Ostala nam je skoro samo odeća. Pobegli smo kod jedne moje poznanice čija kuća je ostala čitava. Narednih deset dana bili su pakao. Bila sam joj na teretu, na čisto pogubljena. A onda su objavili bezuslovnu predaju Japana, i vratila sam se sa decom u ritama, željna muža. Nismo imali gde da se preselimo. Unajmio je majstore da poprave šta se popraviti može, i opet smo otpočeli naš pređašnji život

u staroj kući. Taman sam odahnula – kad je odjednom mužu sudbina okrenula leđa.

Izdavačka kuća je bila uništena, a urednici su se posvađali oko finansija. Raspustili su firmu, i moj muž je ostao bez posla. Sa nekim uticajnim prijateljima iz starog osoblja je skupio kapital da otvori novu. Izdali su i par knjiga. Međutim, uskoro su pretrpeli ogroman gubitak – nisu znali kako i koji papir se kupuje – pa je ostao u ogromnom dugu. Svaki dan je besciljno izlazio iz kuće i uveče se vraćao skoro mrtav u pokušaju da to reši. Odavno je on bio ćutljiv, ali tek tad se sasvim zatvorio u sebe. Uspeo je nekako da nadomesti taj gubitak. Više mu nije bilo stalo ni do kakvog posla. Ali nije mogao ni da bude kod kuće po ceo dan. Nešto bi razmišljao, stojeći na tremu, pušio, i dugo, dugo posmatrao daleki horizont. A ja tad pomislim – *Evo ga! Opet je počelo!* Duboko izdahne, kao da mu je više svega dosta, baci nedovršenu cigaretu u baštu, izvadi novčanik iz fioke, i iskrade se napolje, onim nečujnim koracima, kao da je ostao bez duše. Tim noćima se obično ne vraća.

Bio je dobar muž. Bio je nežan muž. Sake može jednu bočicu, pivo jednu flašu, ne više od toga. Puši, ali dovoljne su mu one cigarete od sledovanja. Deset godina smo u braku, a nijednom me nije udario, uvredio, vikao na mene. Samo jednom, kad je imao nekog gosta, Masako im je ušla u sobu (tada je imala tri godine) i prosula čaj koji je gost pio. Kaže da me je zvao, ali ja sam u kuhinji bila zauzeta zagrevanjem šporeta, pa ga nisam čula,

nisam odgovorila. Samo tad mu se strašno iskri-
vilo lice; doveo je Masako u kuhinju i spustio je,
pa se ka meni okrenuo s tim ubilačkim pogledom.
Neko vreme je samo stajao. Ništa nije govorio. Na
kraju mi je okrenuo leđa i izašao, i tako jako, oš-
tro, prodorno zalupio vratima da mi je odzvonilo
sve do kostiju. Zadrhtala sam. Shvatila sam kako
strašan može biti muškarac. Eto, samo to, samo
tada se na mene naljutio. Propatila sam u ovom
ratu kao i svi ostali, ali skoro poželim da kažem
da sam bila srećnica ovih osam godina kad se se-
tim njegove nežnosti.

(Promenio se. Postao je čudak. Kad je to počelo?
Kad sam se vratila iz Aomoriya i videla ga posle
četiri meseca, smeh mu je nekako postao kukavič-
ki; izbegavao je da me pogleda, kao da se plaši.
Bilo mi je žao, mislila sam da mu je to učinio težak
samački život, ali... Da nije za ta četiri meseca...?
Ne, ne, neću ništa razmišljati! Što više razmišljam,
to će me više boleti!)

Rasprostrla sam njegovu posteljinu pored Ma-
sakine, iako sam znala da se noćas neće vraćati.
Razvila sam mrežu za komarce. Bolelo me je.

Malo pre ručka sutradan, dok sam kod bunara prala pelene Tošiko, naše druge ćerke koja se rodila ovog proleća, muž se prikrao do ulaza, sa izrazom lica kao lopov, kao neki izopštenik, ćutke mi klimnuo glavom, sapleo se, i navalio na vrata. Klima mi glavom u pozdravu kao da sam stranac – u kakvom li je bolu? Toliko mi je bilo žao da više nisam mogla ni da perem veš. Ustadoh i pojurih za njim.

„Je l' ti vruće? Što se ne skineš? Stigla su dva pi-va jutros, od sledovanja. Ohladila sam ih. Hoćeš jedno?”

A on se slabašno nasmeja. Promukao je.

„Lepo. Ajde i ti sa mnom.”

Čak je pokušavao i da me odobrovolji.

„U redu, i ja ću jedno.”

Moj pokojni otac je dosta pio, pa bolje podnosim piće od muža. Jednom kad smo se šetali Šinđukuom, tek venčani, ušli smo u kafanu i pili; on se odmah zacrveneo, ali meni nije bilo ništa. Samo sam, ne znam zašto, čula neko zujanje u ušima.

Deca su jela, a on je, razgolićen, s mokrim peškiru preko leđa, pio pivo. I ja sam, ali samo jednu čašu; bilo mi je žao da sipam više. Drugom rukom sam držala Tošiko i dojila je. Spolja smo izgledali kao primer srećne porodice. Ali, neprijatno je. Izbegava mi pogled. A i ja moram da biram teme da ga slučajno ne povredim, i onda nikako da živ-

ne razgovor. Masako i Jošitaro kao da to osećaju. Samo ćute i umaču hleb u veštački zaslađeni čaj.

„Odmah se čovek napije kad pije po danu.”

„Vidi stvarno, sva sam crvena.”

Ugledah ga na trenutak. Ispod brade mu se zakačio jedan ljubičasti moljac – ne, kakav moljac, znam šta je to, kad smo se tek venčali i ja sam... Ustuknuh, a i on je izgleda primetio da sam vide-la, pa se uspaničio i nespretno jednim krajem peškira prekrrio masnicu. Shvatila sam da mu zato i služi peškir, da pokrije ujede „moljca”. Ali trudila sam se da zvučim kao da nisam shvatila:

„I Masako bolje jede kad je s tatom!”

Samo je zazvučalo kao sarkazam njemu upućen. Još više se sneveselio. Moje muke su dostigle vrhunac. Baš u tom trenutku, s komšijinog radija se začula francuska himna. Muž promrmlja, kao da priča sam sa sobom, i tiho se nasmeši:

„Tako je, pala je Bastilja...”

A onda, kao da pripoveda Masako i meni:

„Danas je četrnaesti jul, na ovaj dan je revolucija...”

Odjednom zaboravi šta je hteo da kaže. Iskrivila mu se usna; suze su mu sijale u očima, i svim snagama se trudio da ne zaplače. A onda nastavi, skoro grcajući:

„Napali su zatvor, u Bastilji, narod je, okupili su se, pa su napali, digla se kuka i motika... Nikad se više nije slavilo u Versaju. Gotovo, to je to. Morali su da je unište. Znali su da se nikada ne može izgraditi nova etika, novi poredak... Ali morali su

da unište stari. Isto i Sun Jat-sen, čak i pred smrt je govorio da revolucija u Kini nije gotova... A revolucija nikad nije gotova, tako to ide. Ali moramo da ih započnemo. One su i tužne i lepe. To proizlazi iz revolucije – lepota, tuga, i... ljubav...”

Svirala je *Marseljeza*, a on je plakao i pričao. Na kraju se postideo i na silu nasmejao:

„Vidiš, tata plače kad pije.”

Ustade i ode u kuhinju. Reče dok se umivao:

„Previše sam pio. Da me rasplače Francuska revolucija! Idem malo da odspavam.”

Otišao je u drugu sobu i više se nije čuo, ali znala sam da još uvek plače.

Ne plače on zbog revolucije. Ne, ne zato, ali revolucija u Francuskoj možda liči na ljubav u domu. Razumem taj bol, taj njegov bol što zbog nečega tužnog i lepog mora da se razruši romantični francuski dvor i miran porodični život, ali i ja ga volim. Možda nisam Osan,¹ ali i revolucionarstvo i anarhizam prođu pored onih stihova – *Je li to đavo u ženinom džepu? Je li to zmija?* – kao da ih se ne tiču; žena ostane sama, zauvek osuđena da na istom mestu isto plače i uzdiše. Šta će to biti? Je li moram da prepustim sreću nebesima i samo trpim i molim se da će se okrenuti vetrokaz njegove ljubavi? Imam troje dece. Ne mogu da ga napustim, radi njih.

¹ Lik iz predstave *Samoubistvo kod Amiđime* Čikamacua Monzaemona (1653–1725), najpoznatijeg japanskog dramaturga. Iz nje su i navedeni stihovi.

Vratio bi se nakon dve noći. Igrao se s decom na verandi posle večere, pokušavajući da ih pridobije servilnim, usiljenim komplimentima. „Kako si se ubuckala!”, reče dok je nevešto držao ćerku. „A i prolepšala!”

„Preslatka je”, rekoh. „Zar ne poželiš dugo da živiš kad vidiš dete?”

Licem mu je prešao čudan izraz. Reče, kao da je u bolu:

„Da.”

Oblio me je hladan znoj.

On uvek oko osam uveče rasprostire posteljinu i mreže za komarce za sebe i Masako. Još uvek je htela da se igra s njim, ali ju je presvukao i ušuškao. Onda je i sâm legao i isključio svetlo. Sve je utihnulo.

Ja presvukoh ostalu decu u drugoj sobi i ostadoh budna do jedanaest, šijući. Na kraju sam i ja razvila mrežu za komarce i legla pored njih.

Nisam mogla da spavam. A očigledno nije ni on. Čuvši ga kako uzdiše, oteo se i meni uzdah, dok sam se prisećala Osaninog jadikovanja: *Je li to đavo u ženinom džepu? Je li to zmija?* Ušao je u sobu, i ja se zgrčih.

„A tablete za spavanje?”

„Sve sam ih sinoć popila. I ništa.”

„Ne rade ako ih previše uzmeš. Šest je dovoljno.”
Zvučao je neraspoloženo.

Nastavile su se vrućine. Od njih i od brige sam jedva uspevala da jedem. Jagodice su mi došle do izražaja, a mleko iz grudi mi se proredito. I on je izgubio apetit. Oči su mu upale i poprimile neki strašan sjaj.

Jednog dana reče kako bi mu lakše bilo da samo poludi. Nasmejao se, kao da se sebi ruga.

„I meni bi“, rekoh.

„Ali dobri ljudi ne treba da pate. Divim se ljudima poput tebe. Kako ste tako ozbiljni, tako pravični? Jesu li neki ljudi samo rođeni da uspeju a drugi da propadnu?“

„Ne, samo smo glupi. Ali...“

„Ali?“

Zurio je u mene kao da je stvarno poludeo. Od jednom zamucah. Nisam mogla da kažem šta mi slim. Plašila sam se da to jasno kažem.

„Kad ti patiš, patim i ja.“

„Samo to?“, osmehnu se, kao da mu je laknulo.

Osetih zadovoljstvo koje dugo nisam osećala. Znala sam da ću se usrećiti samo ako njemu udovoljim. Ništa nije „tačno“ ili „pogrešno“, samo je trebalo da se opustim.

Te noći sam se ušunjala pod njegov pokrivač.

„Ne brini“, insistirala sam, „ne tražim ništa od tebe.“

Legla sam do njega.

„Ekskjuz mi“, našali se na engleskom, promuklog glasa. Ustao je i seo u turski sed. Noge su

mu virile iz pokrivača. „Dont majnd, dont majnd“, doda nespreno.

Pun je mesec bio te noći. Četiri-pet tankih zraka se probilo kroz vrata i osvetleli su njegove mršave, gole grudi pod mrežom za komarce.

„Smršao si“, rekoh uz smeh, i sedoh na njegovu posteljinu.

„I ti si. Od brige?“

„U redu je. Rekla sam ti, ne tražim ništa. Dovoljno sam ja pametna. Samo budi nežan prema meni s vremena na vreme.“

Zubi su mu sijali na mesečini dok smo se zajedno smejali. Ubrzo nakon što smo se venčali ispričala sam mu o mojim babi i dedi i njihovim čestim svađama. Bila sam mala kad su umrli, ali se i dalje sećam kako je baka stalno vikala: „Samo budi nežan prema meni!“ Smejala sam se na to kao dete, a i sad sa mužem svaki put kad sam je imitirala.

Sad se nasmeši samo na tren, pa se odjednom uozbilji.

„Trudim se da te čuvam, da te zaštitim. Ti si dobra osoba. Ponosi se time. I ne mari za sitnice. Samo na tebe mislim – u to uvek budi sigurna.“

Bio je ozbiljan, pa ni ja više nisam mogla da se šalim. Samo pognuh glavu i tiho rekoh:

„Ali... promenio si se.“

(Govorila sam sebi kako bi mi mnogo bolje bilo da me ignoriše, ili da me čak mrzi. Pomisao da to misliš o meni dok ležeš sa drugom ženom mene baca u pakao. Možda je njemu misliti na svoju ženu časno i ispravno, ali zar ne greši? Zašto mora

da teši svoju savest tvrdeći da me ne zaboravlja čak ni kad grli ljubavnicu? Kad počne da ispašta zbog nove ljubavi i setno da uzdiše preda mnom, i ja se sneveselim i uzdahnem zauzvrat. A kad bi o svojim prevarama bio bezbrižan, nemaran, bila bih pošteđena ovog pakla. Ako imaš neku drugu, voli nju, i zaboravi na mene!

On se slabo nasmeja.

„Ja? Promenio se? Svašta. To je od vrućine, ovo leto je... *ekskjuz mi.*”

Nisam mogla ništa da odgovorim na to. Samo sam se nasmejala i rekla da ga mrzim. U šali sam ga udarila i ustala. Vratila sam se u drugu sobu i legla između dvoje dece.

Bila sam bar srećna što sam ga naterala da se smeje i priča sa mnom. Grč u mojim grudima kao da je malo popustio, i te noći sam prvi put posle dugo vremena bezbrižno spavala do jutra.

Od tada sam mu uvek ovako prilazila. Dodvovala sam mu se i šalila, ne mareći za to što me vara. Briga me za moral, nadam se samo kratkom predahu, satu ili dva spokoja. Čak sam počela i da ga štipkam, i kroz celu kuću se prolamao njegov smeh. A onda je, jednog jutra, iznenada rekao da ide u banju.

„Ona banja u Naganou, gde mi živi prijatelj. Rekao je da dođem kad hoću i da ne brinem za hranu. Stalno me boli glava od ove vrućine, moram da se odmorim dve-tri nedelje. Poludeću u Tokiju. Moram da pobegnem.”

Je li od nje bežao?

„A šta ako nam uđe lopov sa pištoljem?“, nasmejah se.

(Koliko se često smeju tužni ljudi!)

„Reci mu da ti je muž ludak. Ni lopov sa oružjem nije ništa za ludaka.“

Nisam imala razlog da mu zabranim da ide, pa sam počela da mu tražim letnju odeću u ormaru. Nisam mogla da je nađem. Prebledela sam.

„Nema je. Šta se desilo? Je l' nam stvarno ušao lopov?“

„Prodao sam je“, nasmeši se žalosno.

Ustuknula sam, ali sam se potrudila da održim miran izraz.

„Kad pre?“

„Bolji sam od lopova.“

Shvatila sam da mu je novac trebao zbog ljubavnice.

„Šta ćeš onda nositi?“

„Sportsku majicu, to mi je dosta.“

Otišao je oko podneva. Ujutru se činio željan da ode što pre, ali ga je zadržao pljusak, što se obično ne dešava po ovim tokijskim vrućinama. Vezao je pertle, nabacio ruksak, i nestrpljivo se deo u hodniku.

„Je l' mirta beše cveta svake druge godine?“

Činio se razočaran što drvo kod ulaznih vrata ove godine nije bilo u cvatu.

„Izgleda.“

Bilo je to poslednje što sam mu rekla.

Čim je kiša prestala, skoro je pobjegao. Tri dana kasnije, u novinama se pojavio kratak tekst: on i njegova ljubavnica udavili su se u jezeru Suva. Ubrzo sam dobila njegovo poslednje pismo, poslato iz gostionice kod jezera.

„Ne umirem sa njom iz ljubavi. Ja sam novinar, sorta čoveka koji pokrene revoluciju pa se iskrade da obriše znoj kad počne uništenje. Čudno je to stvorenje, novinar, Sotona našeg vremena. Toliko sebe mrzim da sam rešio da se uspem na krst revolucionara. Retko sâm novinar izazove skandal! Ali biću zadovoljan ako moja smrt makar malo Sotonu otrezni i postidi.”

I tako dalje, i tako dalje – banalno, glupo pismo. Mora li muškarac toliko ponosno da se drži svojih nazovivrednosti? Mora li da laže i pretvara se do samog kraja?

Od jednog njegovog prijatelja sam saznala da je žena s kojom se ubio bila novinarka za onaj časopis u Kandi, i da je imala dvadeset sedam godina. Često je dolazila u kuću kad sam bila u Aomoriju. A onda je zatrudnela, i... eto, to je cela priča. Da oko takve sitnice bulazni o revoluciji i ubije se – moj muž je bio pravi gubitnik.

Revolucije su tu da nam olakšaju život. Ne verujem revolucionaru s tužnim licem. Zašto nije mogao da je voli radosno i otvoreno, pa da i ja budem srećna? Kada muževljeva osećanja prema ljubavnici postanu pakao, njegova žena je prva žrtva.

Prava revolucija je hitro i lagano preokrenuti svoja osećanja. Ako se to postigne, ništa drugo nije teško. Dok sam išla u Suvu sa decom da preuzmem njegovo telo, bila sam ne toliko tužna ni ljuta, koliko zgađena nad glupošću muža koji je, ne mogavši da izađe na kraj sa svojim osećanjima, mislio da nosi strašni krst revolucije.

880 — 1469/27
Osamu Dazai
UČENICA

*

TANESI
Beograd, Radovana Simića Cige 15
www.tanesi.co.rs

*

Za izdavača
NENAD SIMONOVIĆ

*

Lektura i korektura
TEKSTOGRADNJA

*

Likovno-grafički urednik
NENAD SIMONOVIĆ

*

Štampa
Štramparija Topalović, Valjevo

*

Tiraž 1000

*

ISBN 978-86-81464-90-8

CIP – Каталогизacija y publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

821.521-32

821.521.09-32 Дазай О.

ДАЗАИ, Осаму, 1909–1948

Učenica / Osamu Dazai; prevod sa japanskog Jelena Milenković,
Divna Tričković, Mateja Matić; predgovor Susumu Katagava.

– Београд: Tanesi, 2022 (Valjevo: Topalović). – 104 str.; 20 cm. –
(Savremeni japanski roman)

Izvornik na jap. jeziku i pismu. – Antologijski izbor. – Tiraž 1.000. –
Predgovor: str. 7–15

Sadrži i: Listovi trešnje i tajanstvena frula, Priča snežne večeri, Osan.

ISBN 978-86-81464-90-8

а) Дазай, Осаму (1909-1948) – „Ученица”

COBISS.SR-ID 75277321

Joko Ogava BAZEN

*

Joko Ogava
PROFESOR I NJEGOVA DOMAĆICA

*

Hiromi Kavakami MANAZURU

*

Joko Ogava PRSTENJAK

*

Nacuo Kirino SLOBODNA

*

Kanae Minato ISPOVESTI

*

Joko Ogava HOTEL IRIS

*

Kođi Suzuki KRUG

*

Jošimoto Banana JEZERO

*

Ocuići GOTIKA

*

Kođi Suzuki TAMNA VODA

*

Joko Ogava OSVETA

*

Ocuići ZOO

*

Jasutaka Cucui DEVOJKA KOJA JE SKA-
KALA KROZ VREME

*

Osamu Dazai
SUNCE NA ZALASKU

*

Osamu Dazai NEČOVEK

*

Osamu Dazai UCENICA

*

Osamu Dazai KORA BAMBUSA

*

Edogava Ranpo 13 STRAŠNIH PRIČA

Napisana 1939. godine ali tek sada prvi put prevedena na srpski jezik, *Učenica* Osamua Dazaija – kratka novela koja je bila ispred svog vremena u kojoj je pripovedač učenica neodređenih godina – bila je veoma moderna i provokativna u to vreme. Nešto više od osamdeset godina kasnije, njeno prisustvo deluje sablasno; čini se kao da skoro ništa u ovoj knjizi nije zastarelo, a ponajmanje sama naratorka, koja je savršeno sačuvana negde na putu u adolescenciju. Iako je i dalje dovoljno mlada da se zabavlja besmislenim pesmicama i domišljatim sanjarenjima dok se peške vraća kući iz škole, dovoljno je stara da zna da se njeno detinjstvo brzo približava svom završetku. „Žalosna sam što munjevitom brzinom odrastam i što ne mogu ništa da preduzmem u vezi sa tim“, razmišlja ona.

Radnja *Učenice* se u celosti odvija u toku jednog dana, i od samog trenutka kada naratorka ujutro prvi put otvori sanjive oči, očigledno je da će taj dan biti pun emocionalnih uspona i padova: „Jutra mi deluju nametnuto. U njima se budi toliko tuge, da ne mogu da ih podnesem“, žali se ona. Njena jutarnja promišljanja su naročito naklonjena sanjarenju i metafizici...

Učenicu su poredili sa *Lovcem u žitu*, a paralele između ta dva dela su očigledne. Za glavnu junakinju iz *Učenice* koja posmatra svet oko sebe, skoro sve je depresivno (ona bi možda rekla „bezvezno“), od njenog sakatog psa („Ne mogu da podnesem koliko je jadan i bedan, i zbog toga sam okrutna prema njemu“), do prijateljica njene majke...

